National Library 59253
Gen. Acquisitions Section
OTTAWA, Ont. K1A ON4

National Library
Bibliothèque Nationale
AUG 10 1983
NEWSPAPER DIVISION
DIVISION DES JOURNAUX

VABA EESTLANE

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

Second class mail registration number — 1089.

ILMUB IGAL TEISIPÄEVAL JA NELJAPÄEVAL

Nr. 59 (2980) XXXII aastakäik

Neljapäeval, 11. augustil 1983 — Thursday, August 11, 1983

Üksiknumbri hind 60 centi

Toronto Eesti Baptisti koguduse vaimulikus suvelaagris laulis koguduse segakoor Charles Kipperi juhatusel.
Foto: Ilme Lillevars

Neeme Järvi edu Ottawas

Ülistavaid arvustusi

Rahvusvahelise kuulsusega dirigent Neeme Järvi oli külalisena tegev Ottawa „Art Centre'i" mn. Festival Ottawa kava kujunemisel ja sisustamisel. Järvile oli usaldatud Art Centre'i ooperikavades lavale tuua Tshaikovski ooper „Eugen Onegin". Eugen Onegin on teatavasti ooper, millega Järvi mõni aasta tagasi esines Metropolitan ooperis New Yorgis ja sellest kujunes temale hiilgav debüüt ooperidirigendina.

Jutuajamisel Neeme Järviga selgub,et ta Eestimaal pole seda meloodia-õitsevat lavateost kunagi juhatanud. Esimene tõsine kokkupuutumine „Eugen Oneginiga" oli tal Buenos Aireses, Argentiinas. Seal viibis ta samuti külalisdirigendina, selle Tshaikovski ooperi lavastamise muusikajuhina.

Kui võrrelda Järvi tulemusi olgu Metropolitanis või siis nüüd Art Centre'is Ottawas, siis oleks see võrdlus ülekohtune mõlemale poolele. Lavastused olid erinevad, lavastajad erinevad, ning Art Centre'i ooperitraditsioon noorem Metropolitani omast.

Muusikaliselt aga saavutas Järvi nii siin kui seal hiilgavaid tulemusi.

NEEME JARVI

Metropolitanis olid peaosalised kõik Nõukogude Liidust, Ottawas aga rahvusvaheliselt areenilt. Ka Kanada vokaalkunst ei puudunud, olgu siis solistide hulgas või Ottawast pärit koori näol.

Metropolitan ooperi orkestriruum on oluliselt erinev sellest mida kohtame Ottawa Art Centre'is. New Yorgis on see sügavam ning ulatub rohkem lava alla. Tulemus: orkestri üldkõla on nagu summutatum.

Ottawas on orkestriruum tunduvalt madalam ja ulatub kaugemale saali sisse. Akustika Ottawas on sama hea kui New Yorgis, kõik mis laval sünnib ulatub pingutuseta saali.

Tekst — kui solist vähegi selle eest hoolitseb — on hõlpsasti jälgitav. Väga suure plussina Ottawa saali juures tõuseb esile just see madal ja kaugemale saali ulatuv orkestriruum: orkester kõlab ühtlasemalt, saavutab ladusama ansamblitunde ja mis kõige tähtsam, ei pea kunagi dünaamiliselt forsseerima. Lõpptulemus: kõik ilus ja muusikaliselt huvitav on kuulajale reljeefselt esitatav, piano ja metsopiano nüanss veel omaette avar.

Seda reageerimise avarust kasutas Neeme Järvi Ottawa ooperimajas ka ulatuslikult. Keelpillid olid mahedad, vaskpillid kerged ja puupillide värvid väga puhtad.

Üldse tuleks Art Centre'i sümfooniaorkestri puupille veel eraldi kiita. Nad võlusid oma sametisusega avamängu esimese nelja takti jooksul ning säilitasid selle kvaliteedi kogu etenduse jooksul. Tshaikovksi partituuris on ka keelpillidele ilusaid, tunderohkeid partiisid, eriti kui neid võib metso-pianos esitada.

„Eugen Oneginis" juhtub seda ülirohkesti ja OAC orkestri keelpillid ilmselt nautisid neid võimalusi, mis Järvi taktikepi all esinesid.

Erinevalt Metropolitanile, kus lauldi vene keeles, esitati „Eugen Onegin" Ottawas inglise keelde tõlgituna. Ooperi teksti detailide jälgimisel ja lavasündmusele kaasaelamisel on sellest publikule palju kasu. Nii mõnigi muusikaline „kommentaar", mis orkestrilt tuleb, libiseb mittearusaadavas keeles laulmise juures lihtsalt mööda. Nüüd aga muutuvad saatemuusikas esinevad emotsionaalsed kirjeldused loogiliseks ja lisavad — eriti Järvi käe all — etendusele uusi detail-dimensioone.

Metropolitani orkestriruum on küll sügavam, aga dirigent on saalile paremini nähtav kui Ottawas. Eestlase seisukohalt on see siis, kui Järvi juhatab, muidugi negatiivne,

aga etenduse jälgimise osas ehk ikkagi positiivne.

See, mis Ottawa Art Centre'is Järvi juhatamisest jäi nägemata, oli väga ilmekalt tasutud CBC televisioonisaates, kus terve „Eugen Onegin" nn. Arts National sarjas esitati. Televiisori ekraanil võisime kohata Neeme Järvit dirigendina otse orkestrist nähtuna. Lähivõtted dirigendist reetsid väga ilmekalt seda emotsionaalset tundelikkust ja muusikale kaasa elamist, mis Järvi kui dirigendi on rahvusvaheliste dirigentide keskele tõstnud. Kellel on värviteleviisor, need nägid, et Järvi taktikepi küljes välgatab nii valget kui sinist värvi.

Neeme Järvi juhatatud „Eugen Onegini" etenduste kohta võtsid sõna kõik Montreali nii inglis- kui prantsuskeelsed lehed. Ka Toronto ajalehed jälgisid seda Ottawa Festivali.

„Toronto Star" oli koguni välja saatnud oma põlise muusikaarvustaja Littleri. Neil kõigil oli midagi tunnustavat öelda.

Ottawa kõige suurem leht „Ottawa Citizen" kirjutab 16. juulil, peale ooperi esietendust ebatraditsiooniliselt ulatusliku arvustuse. Ta kiidab nii lavastajat kui soliste. Nõuab, et Ottawa ooperipublik tingimata läheks seda etendust vaatama-kuulama ja soovitab, kui muidu sisse ei saa, isegi ebalegaalseid teid kasutada. (Kõik „Eugen Onegini" viis etendust olid välja müüdud).

Neeme Järvi kohta ütleb arvustuse kirjutaja Jacob Siskind:

„See on kõige professionaalsemaid lavastusi, mida siin linnas, kui mitte terves Kanadas paljude aastate jooksul on nähtud.

Rahvusvahelise kaliibri sellele lavastusele annab NAC (National Art Centre) orkester eestlase Neeme Järvi juhatusel, ta elustab kõik (ooperi) osad. NAC orkester pole kunagi helisenud nii suurejooneliselt, kunagi pole ooperimaja täitunud nii ilusa kõlaga. Antud juhul nad ületasid iseendid nii muusikaliselt kui tehniliselt.

Kuigi see ansambel (NAC orkester) loodi klassikalise orkestrina ja tal sageli on olnud raskusi heliga, mida nõuab romantiline muusika, siis on see (orkester) Järvi juhatamise all puhkenud ilmselt õitsele, helisedes noot-noodilt, tämbrtämbrilt, leides ikka uusi, uudseid fraseerimise värvinguid.

Aga kõige parem musitseerimine oleks otstarbetu, kui see ei teeniks nii muusikat kui lauljaid.

Järvi on suurte kogemustega ooperi-dirigent. Ta teab kui kaugele lauljaid õhutada, nii et nad küll oleksid tähelepanelikud aga siiski mõjuksid sundimatutena ja mitte ülepingutatutena.

Orkestri kõla omas erakorralist õhulisust pianissimo episoodides ja kõlatüsedad episoodid ei muutunud kunagi läbipaistmatuteks. Vaieldamatult oli see kõik dirigeerimise kõrge kunsti hiilgav õppetund."

Nõnda kirjutab Neeme Järvi juhatamise ja tema taktikepi all Ottawas ettekantud Tshaikovski ooperi „Eugen Onegini" kohta Ottawa Citizeni muusikaarvustaja Jacob Siskind.

T.

Liibüa kaugeleulatuvad plaanid

Eesmärgiks kommunistlike riikide vöönd läbi Aafrika mandri

KAIRO — Liibüa süüdistas USA-d, et see valmistub rünnakuks ja pani oma väeosad valmis üldmobilisatsiooniks. Olukord on pealiskaudsele vaatlejale jätnud mõneti segase arusaamise, kuna samal ajal on just Liibüa see, kes on aidanud mässulisi Tshaadi tungimisel ja oma sõjalennukitega on pommitanud Tshaadi linnu.

Nii võib mobilisatsioonijutul olla kaks külge, ise räägitakse ettevalmistusest USA rünnaku vastu, kuid samal ajal tungitakse naaberriiki. USA-l olevat plaan „invasiooniks ja sellejärel kogu araabia maailma okupeerimiseks".

Liibüa juht kolonel Muammer Qaddafi saatis telegrammi araabia riigipeadele,

mõistes hukka USA plaani sõjaliste manöövrite pidamiseks Egiptuses ja paigutades oma lennukite emalaeva Liibüa kohale Vahemerre.

Qaddafi küsis, kes andis Ameerikale õiguse neid maid (Tshaadi, Egiptust) oma kaitse alla võtta. Ameerikal olevat õigus ainult oma territooriumi kaitsta.

Tshaadis on valitsuse üksused kannatanud Liibüa õhurünnakute all ja tõmbunud välja kahest idapoolsest linnast ning võitlevad nüüd, et oma käes hoida põhjaosas olevaid oaasi-linnu. Nädalalõpul tulistasid Tshaadi väed ühe Liibüa venelastelt saadud võitluslennuki alla.

Samal ajal on vasturääkivad teated idaosas olevate Oum-Chalauba ja Kalait keskuste üle.

Valitsuse andmeil on need alles vähesvägede käes,

teised allikad teatavad, et Liibüa õhurünnakud on neist Tshaadi väed välja sundinud.

Tshaadil, kui endisel Prantsuse asumaal, on kokkulepe Prantsusmaaga sõjalise abi andmiseks. Kuid seekord lükkas Prantsusmaa Tshaadi palve sõjalennukite saamiseks tagasi. Prantsusmaa lubas siiski Tshaadile sõjavarustust vastavalt 1976. aasta kokkuleppele.

Mikspärast valis Liibüa ühe vaesema kõrberiigi oma rünnaku eesmärgiks? See on suur kõrbeala ja soo, mille väärtus esialgul olematu. Liibüale siiski olevat Tshaad tähtsaks strateegiliseks kaalukeeleks oma lõunatiibadel.

Kui Liibüa saaks sealse piirkonna oma kontrolli alla, see saaks väga kasulikuks hüppelauaks teistesse sealses piirkonnas olevaisse riikidesse.

Esialgul on Liibüal kaks eesmärki. Üheks läänes ja lõunas on maapõuevaradest rikas Kesk-Aafrika vabariik teemantidega ja Niiger uraaniga. Teine eesmärk võivat olla itta; ta on juba varem kätt sirutanud Sudaani järele, kus leidub õli. Põhiline strateegiline võit oleks USA eelpostide sissepiiramine. Kui Liibüal õnnestuks Sudaani praeguse rezhiimi hävitamine, tekiks N. Liidu mõjualune ala, mis ulatuks Liibüast üle Sudaani juba kommunistide mõju all olevaisse Etioopiasse ja Lõuna-Jeemenisse.

Nende sündmuste ajal on Liibüa teinud veel ühe malekäigu, mis näitab, et ta on valmis oma plaane kiiremini täitma, kui läänemaailmas seda võidakse arvata.

Ülem-Voltas toimus Liibüa poolt juhitud võimuhaaramine, kus võimu sai oma kätte 35-aastane kapten Thomas Sankara,

nukit ja kaheksa F-15 Eagle võitluslennukit Tshaadi valitsusele abiks Liibüa toetusel ründavate mässuliste vastu.

Reagan rõhutas, et lennukid ja määritlemata arv isiklikku koosseisu kuuluvaid võivat anda „vaatlusandmeid ja varajasi hoiatusi" Tshaadi jõududele.

Reagan ütles veel, et F-15, maailma kaugemale arenenud võitluslennukid, võiksid anda kaitset relvastamata AWACS-süsteemi kuuluvaile lennukitele. Kuid Liibüa on lubanud kõik AWACS lennukid alla tulistada. Lennukeil on võime jälgida õhuliiklust sadade kilomeetrite kaugusele.

Prantsusmaa on, vastupidi esialgsele keeldumisele, lubanud saata toetust ja on pärast Liibüa vägede suuremat kogunemist saatnud kiiremas korras kohale 180 sõjalist nõuandjat.

Kesk-Aafrika vabariigis olev langevarjurite üksus saadeti Tshaadi rohkem nõuandjana, kuna see ei võtvat osa otsesest sõjategevusest.

Andropov:

Relvastuse läbirääkimiste seismajätmine on ohtlik

MOSKVA — N. Liidu juht Juri Andropov ütles, et USA on ajamud Genfi relvastumise vähendamise läbirääkimised umbmikusse, luues „väga ohtliku" olukorra Euroopa elanikele.

Ametlikus teadaandes, mille avaldas teadeteagentuur Tass, süüdistas Andropov USA-d läbirääkimiste väheste tulemuste pärast. USA ebakonstruktiivse hoiaku tõttu, mis näib otsivat relvastuse tasakaalu viimist oma kasuks Euroopas, on Genfi läbirääkimised tegelikult surnud punktis ja Euroopa rahvad võivad leida end väga ohtlikus olukorras, mis ähvardab nende rahulikku elu ja tulevikku. N. Liit katsuvat muidugi teha kõik mis võimalik, et olukord sellist suunda ei saaks võtta.

Washingtonis USA peadelegaat Genfi läbirääkimistel Edward Rowny ütles president Ronald Reaganile, et N. Liit näitas vähest paindlikkust relvastuse vähendamisest rääkides,

aga ta ei näinud ühtki võimalust tulemuseks enne, kui arutlused kesk-kaugusega rakettide üle Euroopas on lahendatud.

Rowny ütles, et Kremli tähtsam punkt on nüüd rääkida USA 572 Pershing 2 ja tiibrakettide plaanist, mis paigutatakse Euroopasse käesoleva aasta lõpul.

USA ja N. Liit peavad paralleelseid läbirääkimisi Genfis. Saadik Paul Nitze räägib kesk-kaugusega rakettide vähendamisest, kuna Rowny võtab osa strateegiliste relvade vähendamise läbirääkimistel kaug-ulatusega relvadest.

Andropov ütles, et Moskva püüdis saavutada kokkulepet relvastuse vähendamiseks,

mis paneks lõpu Euroopa tuumarelvadega relvastamisele ja väldiks ohtlikku sõjaviletsuste ja hädade laiendamise võimalust.

Konservatiivide populaarsus tõusnud

OTTAWA — Konservatiivide partei oma uue juhi Brian Mulroney juhtimisel, on saavutanud veelgi suurema populaarsuse, kuna liberaalid on oma madalaimas Gallup-uurimiste tagajärgedes. Konservatiivide poolt on 55 prots. otsustanud valijaist (eelmine kord 50%), liberaalidele annaksid oma hääle 27 prots. (varem 34 prots.) ja uusdemokraatidele 16 prots. (eelmine kord 15 prots.). Tulemused kinnitavad, et konservatiivide uus juht võiks oma partei viia ülekaaluka võiduga parlamenti ja moodustada uue Kanada valitsuse.

Iisrael lükkas tagasi Liibanoni ajatabeli

BEIRUT — Iisraeli valitsus lükkas tagasi Liibanoni nõudmise teatud ajatabelile totaalseks väljatõmbamiseks Liibanonist, aga USA erisaadik Robert McFarlane ütles, et tema läbirääkimised peaminister Menachem Beginiga olid olnud „progressi lubavad". Iisraelil on plaan oma vägede tagasitõmbamiseks Lõuna-Liibanoni. Beiruti valitsus soovib, et ümberasumine oleks osa täielikust väljatõmbamisest.

Amnestia saanud valmis uuteks võitlusteks

VARSSAVI — Solidaarsuse ametiühingu asutaja Lech Walesa pöördus pärast kuuajalist omavolilist puhkust koju tagasi. Endine ametiühingu juht ütles, et ta oli puhkuse ajal puutunud kokku põrandaaluste juhtidega ning nad olid otsustanud „edasi võidelda". Eriti võitlusvalmis olevat äsja amnestia põhjal vabastatud ametiühingu aktivistid, kes olevat „täis energiat".

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

VABA EESTLANE

VÄLJAANDJA: O/Ü Vaba Eestlane, 1955 Leslie St. Don Mills, Ont. M3B 2M3

TOIMETAJA: Hannes Oja

TOIMETUSE KOLLEEGIUM: Karl Arro, Heino Jõe, Olev Träss

TELEFONID: toimetus 444-4823, talitus (tellimised, kuulutused, ekspeditsioon) 444-4832

TELLIMISHINNAD Kanadas: aasta $48.—, poolaastas $26.— ja veerandaastas $14.—

TELLIMISHINNAD väljaspool Kanadat: aastas $58.—, poolaastas $31.— ja veerandaastas $16.—

Aadressi muudatus 50 c. — Üksiknumbri hind 60 c.

KUULUTUSTE HINNAD üks toll ühel veerul: kuulutuste küljel $4.75, tekstis $5.—, esiküljel $5.50

FREE ESTONIAN

Published by Free Estonian Publisher Ltd.
1955 Leslie St. Don Mills, Ont. M3B 2M3

Tegelaste defilee XVI Lääneranniku Eesti Päevade avaaktusel SanFranciscos.

Foto: Peeter Vilms

Kommentaar

Suurinkvisiitor Rudolf Rimmel

Ajakirjandusliku hapukurgi-hooaja sisustab „Sirp ja Vasar" nõiaprotsessiga, mis käib läbi kahe numbri (27j). Nõid: Rein Ruutsoo; suurinkvisiitor: Rudolf Rimmel.

Kes on Rein Ruutsoo? Vähemalt viis korda tähtsam figuur kui Wagner või Verdi, isegi kuus korda tähtsam kui Majakovski — kui otsustada ruumi põhjal, mis neile neljale kuulsale pühendab SV: tõepoolest, Ruutsoo materdamisele on ohverdet kolm täit lehekülge väljapaistvaimal kohal.

Välis-eestlasile on Ruutsoo tundmatu suurus; inkvisitsiooni andmeil oli ta 1976 „noorkriitik", kuus aastat hiljem filosoofiakandidaat (Lääne doktorikraadiga võrreldav). Teatmeteoseis tema nime ei leidu ja sinna seda iial ei võeta, sest nüüdsest peale on Rein Ruutsoo laip, oli ta enne kestahes.

Kes on tema surnuksmaterdaja Rudolf Rimmel? Aastal 1946 „süürelt kodumaalt" sisserännand jeestlane, keda elulugu kirjandusleksikonis mainib kui luulekogu „Lüüriline miilits ja kolmteist huligaansust" autorit.

Mis on Ruutsoo surmapatt? Inkvisitsiooni arust: aukartuse puudumine Pöögelmanni vastu. Kuid vaevalt „Sirp ja Vasar" oleks omast peast nii madala tasemega ja ruumiõgiva artikli läbi lasknud. Ilmselt on Ruutsoole pahaks pandud midagi muud, mida meile ei öelda. Rimmel on siin ainult käsutäitja.

Ruutsoo on arvustanud Pöögelmanni „Valitud teoseid": „Järelikult ei taheta selle valikuga rahuldada ainult lugeja ajalooalast huvi, vaid propageeritakse ka marksistlikku mõtet. Pöögelmanni tööd sobivad selleks suureparaselt. Neile pole omased subtiilsed analüüsid ega rafineeritud eritlused, nad paistavad silma arutluste loogilisuse, argumenteerimisoskusega ja kompromissitusega. Publitsistliku teravuse saavutamiseks ohverdab Pöögelmann mõnikord küll oma mõtte täpsuse . . ." Nii Ruutsoo inkvisiitori tsitaadis.

Kõlab ju hästi? Jah, kuid küüniline miilits teab, et kiidusõnade varjust katsub Ruutsoo „salvata ja halvustada" pühakut! Inkvisiitor leiab, et äsjatoodud tekstis väitvat autor: a) et Pöögelmann ei osanud küllalt analüüsida; b) et analüüsioskuseta tehtud kirjatööd iseloomustavatki tolleaegse marksistliku mõtte paremat osa!

Loe ja imesta. Materdaja pealkirjaks on „Asjatundmatus pluss pretensioonikus pluss moonutamine jne". Lihtsameelselt märgib inkvisiitor kohe alguses, et ta ei ole ei ajaloolane ega „sügavalt erudeeritud" filosoof. Seega asjatundmatus; pretensioonikus ilmneb sellest, kuidas ta oma ohvrit pidevalt „metafüüsilistes" pattudes süüdistab; moonutamisest on heaks näiteks äsjaloet Ruutsoo teksti pea peale pööramine. Materdaja nimetab ohvrit ka võltsijaks, kuid ei ole julgenud seda sõna pealkirja panna.

Imelik: peaasjas on Rimmel ohvriga ühel nõul! „Kui akna taga kõmavad paugud, ei ole aega . . . kirjutamiseks: siis tuleb haarata relv ja otsustada, kumb barrikaadi pool on sinu oma. Seda Pöögelmann ka tegi — ehtsa revolutsionääri ja dialektikuna, mitte irdunud süvauurijana". Kits kärneriks!

Bosside üheks ajendiks võis olla „parteilisuse ja teaduslikkuse vastuolu", mida materdaja mainib mitu korda. Kuid mis tähtsus sellel on? Ruutsood ei päästa miski; kõva küll, kui tema elavalgi põrmul lastakse rahus puhata.

Jah, mis juhtub nüüd Ruutsooga? Vanal armsal Stalini ajal oleks ta lihtsamini likvideerit (nagu tüliõun Pöögelmann) kui liiriliste miilitsate ajastul. Arvatavasti ei kuule me Ruutsoost enam iial midagi. Oli ta parteis? Rimmel istub seal ja on ilmselt „õigeusklik". Aga kas ta julgeks sama kirjutada Stalinist, kes Pöögelmanni (ja tuhandeid teisi) vagaks tegi? Käesolev käib vähemalt Rimmeli neljateistkümnenda huligaansuse ette. Kapitalistlikus ehk võistlusühiskonnas oleks Rimmeli soperdis ilma pikema jututa paberikorvi rännanud. Ent, nagu märgit: et ta trükimustas mustama pääses, ei ole-

(Järg lk. 3)

Pärandid ja fondid

Elujõulisena ja tegutsemistahtelisena Kanadasse asunud eestlaste aastad on jõudnud nii kaugele, et on ülim aeg teha elu kokkuvõtet. Tööprotsessist puhkepalgale siirdumine, isikliku aktiivsuse vähenemine, eriti aga ootamatud surmajuhtumid on nagu hoiatuseks tõstetud sõrmed koos küsimusega: kas kõik sinu asjad on korras? Kas testament on tehtud ja kas kõiki õigustatud järglasi ning sugulasi on selles meeles peetud? Kuidas on seisukoht nende pärijate suhtes, kes elavad kodumaal, kus pärijatel puudub õiguslik kaitse oma vara kättesaamiseks ja valitsemiseks? Mis saab siis, kui pärijaid ei ole? Kas lasta säilinud vara minna seaduslikku teed mööda Kanada riigi kassasse või juhtida see eesti ühiskonna paljude elualade toetamiseks? Kellele siis — ja kuidas saada tagatist, et summat tõeliselt kasutatakse pärandaja soovi kohaselt?

Nende küsimuste selgitamiseks toimub sageli avalikke koosolekuid ja nõuandeid. Rohkem veel toimub kindlasti isiklikke nõuandmisi ja mõjutamisi, eriti kui hea nõu andja esindab mõnda tegevusharu või organisatsiooni, mis on otseselt huvitatud pärandi saamisest. Väga paljud pärijateta eestlased on sellest teinud järelduse ja annavad oma kogutud vara, mida nad pole soovinud isiklikult kulutada, juba oma eluajal mõneks heaks otstarbeks. Sellega avaneb võimalus paremini kontrollida oma vara kasutamist ja elavana tänu vastu võtta selle eest, mida surnule ei tehta. Täielikku rahuldust lahkele annetajale ei garanteeri ka see moodus. Meie kõik teame Haavaniidu ja Eesti Sihtkapitali lugu. Ilma poolt võtmata — kummal on õigus — me teame, et Haavaniidule see asi sugugi ei meeldi ja Sihtkapitalil on piinlik, et see asi ükskord ei vaibu ega unune. Paremini on selles mõttes teinud dr. E. Sõerd, Ets Trei ja mõned teised tuntud annetajad, kes oma summasid annavad osade kaupa ja mitmele erinevale organisatsioonile või tegevusharule.

Ei ole mingit põhjust kadedust tunda, kui üks või teine üldkasulik eesti tegevus annetuste kaudu toetust saab. Küll on aga põhjust rõõmustada, kui niisugused lahked annetused lähevad just sinna, kus neid kõige rohkem vajatakse ja täpselt selleks kasutatakse, milleks need on küsitud või vastu võetud. Positiivsete näidetena võiks siin tuua koolidele antud toetusi, mida on peaaegu võimatu väärkasutada.

Samasse kategooriasse läheb Toronto Eesti Skaudisõprade Seltsi „Uudismaa" ostmine ja skautide äsjane „jambo-korjandus", mille väikesed ülelaekumised ainult võimaldavad veidi lahedamat asjaajamist.

Ühiskondliku toetuse taotlejatele tohiks olla heaks nõuandeks soovitus, et nad oma vajadused ja summade kasutamised juba enne üksikasjalikult avalikuks teevad ja pärast nende kohta sama kohusetundlikult aru annavad. Tänamine saadud toetuse eest koos aruandega oleks loomulik.

Toetuste väärkasutamise tüüpnäiteks — mis mingil moel ei taha puudutada ühtegi organisatsiooni ega tegelikult esinenud üksikjuhtu — on, kui võetakse vastu üldsõnaliselt määritletud summa suvaliselt kasutamiseks. Utleme näiteks, et toetus on antud noortetööks ja seda kasutatakse küsitava vajadusega kinnisvara ostuks, vanemate tegelaste sõidu- ja esinduskuludeks või paberiveskite jahvatamiseks. Niisugustel juhtudel on meie ühiskonna raamides kõikidel, eriti aga ajakirjandusel, õigus avaliku aruandluse nõudmiseks.

Teine — päranditest ja annetustest ilmsesti mõjutatud nähtus on mitmesuguste fondide asutamine. Fond on tegelikult teatud tagavarasumma, nagu üksikisiku puhul tema isiklik säästuarve. Hea on, kui niisugused tagavarasummad on olemas ja nende kasutamise kord nii paindlik, et neid võib kasutada mitmesuguste kulude katmiseks. Ebaõige on aga, kui raha seisab mitmesugustes fondides ja siis tullakse veel juurde küsima.

Vist lätlaste „maailmafondi" eeskujul on levinenud ka eestlaste seas mõttekäik, et tuleks koguda nii suuri fonde, et nende hoiuprotsendid katavad organisatsiooni või tegevusala tegelikud kulud. Mõttekäik on teatud määral naiivne, sest see välistab kõik pangaprotsentide kõikumised, pangakrahhid ja muud ettenägemata ebakindlused. Sel juhul tuleks fondide summad investeerida ja see omakorda keerab kogu jutule teise lehekülje.

Eesti organisatsioonide jooksva töö finantseerimine fondidega on raske lahendus. Tegelikkuses võib karta, et enne kui fond kujuneb küllalt protsente andvaks on meie tegevus rahapuudusel seisma jäänud. Noortetöös võib tekkida olukord, kus administratiivne haru kogub fondisid ja tegelikud noortejuhid koguvad raha noortetööks.

J.

Poola sündmused ja Eesti olulised huvid

Heino S. Hunt

Harvardi ülikooli kevadisel lõpuaktusel loeti ette Lech Walesa sõnavõtt, kus ta ütles nii mõndagi huvitavat. „Peale ‚Solidaarsuse' asutamist sai igaüks osa võtta reformidest ja uuendustest, igaüks võis isiklikult kogeda, mis tähendavad vabad valimised, mis tähendab demokraatia . . . Sõjaseadus aeglustas reformi, aga ei teinud sellele lõppu . . . Legaalne süsteem Poolas jäi küll vormiliselt samaks, aga tegelikult on aset leidnud tohutud muutused . . . Inimesed liituvad iga initsiatiiviga, mis soodustab reformi . . . Niisuguseid inimesi on kõikjal — isegi prokuratuurides, kohtutes, politseis ja julgeolekus. See ongi meie suurim lootus. Meil pole vaja süsteemi kukutada, sest see on nõrgem, kui rahva iseteadvus. Ta kas taganeb rahva ees, või ühineb rahvaga. Protsess jätkub. Ma olen optimist."

Protsess jätkub. Need on olulised mõtted, aga oluline on ka fakt, et Walesa jäi selle jutu peale endiselt vabaks. Et tal lubati kokku saada paavstiga mitmetunniliseks nõupidamiseks, mille lõppedes Walesa ütles: tähtis pole mitte, kes teeb, vaid mida tehakse. Valitsus lasi paavsti Poolasse ja kuulas miljonite laulu: „Hoia, Jumal, Poolat!" Näib, et kõik kolm — Walesa, paavst ja Jaruzelski — mõtlevad Poola olulistele huvidele, kuigi nad neist ehk pisut erineval viisil aru saavad.

„Politik ist die Kunst des Möglichen", ütles kord ammu Preisimaa raudne kantsler Otto von Bismarck, ja Ameerika vabariklik president Theodor Roosewelt kordas: „Politics is the art of the possible."

Revolutsionäärid — keda, nagu Poola sündmused näitasid, vahel väga vaja on — pole seda kunagi taibanud, ega taibanud ka väiksemad velled „Solidaarsuses".

Kommunistliku Venemaa ja kommunistliku Ida-Saksamaa vahele ei saa praegu veel luua mitte-kommunistlikku Poolat. Jaruzelski (või mõni teine hädalahendus) oli sellepärast vajalik. Ometi, Walesa seletas Harvardis, et terve Jaruzelski süsteem on patrioote ja reformiste täis ja ei saanud selle eest avalikult sõimatagi. Näib tõenäoline, et kui ametühingud mingisuguselgi viisil kunagi taastatakse, siis Walesa selles juhtivat kohta ei saa. Aga ta ju ütles isegi: „Oluline pole mitte, kes teeb, vaid mida tehakse . . . Protsess jätkub."

Kõik see tähendab, et venelased on tegelikult suure osa oma võimust, mille nad peale sõja lõppu haarasid, nii Poolas kui mujal Ida-Euroopas kaotanud. Nikita Hrushtshovi ja Juri Andropovi poolt ametisse seatud Ungari valitseja Janos Kadargi on loonud „gulashi kommunismi", mis venelaste omast tunduvalt erineb. Ungari ajakirjandus kirjeldas pikalt ja põhjalikult paavsti reisi Poolasse. Ungaris saab mune, liha ja kurke väikestes taludes toota ja vabal turul müüa. Ungari tööstus on niisugusel tasemel, et toodetakse busse, mis läänemaailmaski kõlbavad kasutada.

See pole öeldud mitte „gulashi kommunismi" ülistamiseks, vaid esiletoomiseks, et asjad lähevad paremaks niipea, kui venelaste otsene mõju kuskil pisutki kahaneb.

See kahaneb terves Ida-Euroopas, kuigi ebaühtlaselt ja jõnksudega. Kõige raskem on olukord Tshehhis ja Ida-Saksamaal, aga siingi on olnud muutusi ja küllap tuleb jälle. Mõlemad süsteemid on mitmekordselt produktiivsemd kui N. Liit ise. Euroopa piir on küll endiselt Elbe ääres, mitte Narva taga, kuhu ta kuulub (nagu ütles Berliini blokaadi-agne linnapea sotsiaaldemokraat Ernst Reuter), aga Poola sündmused näitavad, kui kaugele on mõnelgi pool jõutud. Ajaloo veskid jahvatavad aeglaselt, aga nad ometi jahvatavad.

Ida-Euroopa pole ainus piirkond, kus asjad venelastel ei lähe just ülesmäge. Liidu lõunaosas elab üle 40-miljoni muhameedlase, kes ei nõukogude korrast ega venelaste suurest asjast pole vaimustatud ja kelle arv ühtelugu tõuseb. Sellest on teiste hulgas pikalt kirjutanud prantsuse ühiskonnateadlane H. C. d'Encausse. (Decline of an Empire. Newsweek Books, N.Y. 1978). Oluliseks allakäigu tunnuseks on ka ühalaiemalt maadvõttev arusaamine, et marksism-leninism (mida Eestis vahest kutsutakse Maksi-Leksi õpetuseks) ei too niipea paradiisi maapeale. Venelaste endi hulgas asendub vanaviisi õpetus järk-järgult Nõukogude Isamaa Kultusega, mida aga teistele rahvastele on väga raske kaela määrata. See on suurem kaotus, kui ehk algselt näib. Vana õpetus, mis rõhutas rahvusvahelist töörahva solidaarsust ja tulevat paradiisi, oli selleks teguriks, mis nõukogude leeri tõi mõnegi muidu täie aruga inimese (Pablo Picasso, Jean Paul Sartre, Arthur Miller, Eleanor Roosewelt). Rahvusvaheline klassivõitlus oli venelaste üheks vahedamaks relvaks. Nüüd läheb see järjest nürimaks.

Mis jääb järele? Edu välispoliitikas ja toores annektsioon, öeldakse. Aga kas pole siingi venelaste edu ülehinnatud? Siiani on nad enamasti tunginud sinna, kus valitses tühjus, kus puudus võimalus vastupanuks. (Nagu peeruhais, mis täidab käepärast oleva ruumi.)

Agressioon Baltikumi ja Soome vastu aastal 1939 viidi läbi peale seda, kui Hitlerilt oli muretsetud garantii.

Ida-Euroopa anastamine toimus vahetult peale sakslaste taganemist ajal, kus igasugune vastupanu oli võimatu. Pealegi oli läänelii-tlastelt muretsetud nõusolek, kui just mitte heakskiit (Vt. näit. Georg Kennani „Mälestused".) Enne Korea konflikti deklareeris välisminister Acheson õnnetult, et Korea ei kuulu USA kaitsevööndisse. Afganistan oli venelastel 80 prots. pihus juba enne, kui nad sisse marssisid (nii nad oletasid.)

Paljudesse maadesse on venelased tegelikult sisse kutsutud, kuigi see meile näib olevat imelik. Nad kutsuti Kuubasse, Egiptusesse, Etioopiasse ja Süüriasse. Mõnelt poolt on nad ka minema läinud: Egiptusest, Austriast, Somaalimaalt ja Porkkala poolsaarelt. Seal, kus neile otsustavalt on vastu astutud, on nad taganenud. Meenutagem Soomet aastal 1948, kui venelased plaanitsesid Tshehhi mustri järgi „Anschlussi". Rahvas oli küll sõjast tüdinud ja isegi demoraliseerunud, ja puudus igasugune reaalne jõud. Kui president Mannerheim otsustavad sammud astus, jäi riigipööre ometi ära ja Soome on tänaseni vaba maa. Hiljuti valiti uus president sotsiaaldemokraatide hulgast, keda venelased eriti põlgavad.

Ida-Euroopas, Nõukogude Liidu lõunaosas, kolmandas maailmas ja ideoloogia rindel on venelased niisiis viimaste aastakümnete jooksul mõjuvõimu kaotanud.

Seda kasutatakse nii Poolas, Ungaris, kui mujal rahvaste oluliste huvide taastamiseks sedavõrd ja nii kiiresti, kui see praktiliselt võimalik on.

Eesti olulised huvid on sellel taustal väga lihtsalt defineeritavad: püsimine, püsimine ja veelkord püsimine, kuni Baltimailgi midagi muutub.

Nõukogude süsteem ei muutu iialgi, väidetakse mõnelt poolt. Oleme seda asjatult oodanud üle kuuekümne aasta. Siiski, siiski. Kuuekümnendate aastate kultuuriline taaselustumine Baltikumis oli tõsiasi, see oli kui ime. Suurküüditamisi pole enam olnud 30 aastat ja suur osa küüditatuist on tagasi. Julgeolekuorganite pidev terror päevast päeva on kahanenud. Mis edasi juhtub, seda meie ei tea. Meenutagem, et aastal 1920 oli Briti Impeerium veel kõikvõimas. Paarkümmend aastat hiljem oli sellest järgi vaid kiratsev saareriik. Nõukogude impeerium on erinev selle poolest, et see koosneb hiigelsuurest maamassist, mida on kergem keskselt kontrollida, kui asumaid ülemeremaadel. Venelased väidavad, Ida-Euroopat olevat neile vaja kui kaitsevööndit. Meid aga tahavad nad Juhan Julmast saadik saada oma impeeriumi pärisosaks, olenemata sellest, kas tsaar on punane või valge. Sellepärast on meie olukord halvem kui teistel. Meil on muutusi kiiremini vaja. Mingeidki muutusi.

Keskvõimu nõrgenemine N. Liidus saab ilmselt toimuda ainult kahte teed pidi: arengu teel või mürgli teel. Tihe kontakt välismaailmaga soodustab nii ühte kui teist. Isolatsioon takistab mõlemat. Meenutagem, et Stalini poliitika põhijooneks oli isolatsioon muust maailmast. Meie huvid on ilmselt Stalini omadele vastassuunalised: meie huvides on läbikäimine ja õhuaugud raudeesriides.

Poola sündmusedki poleks olnud mõeldavad, kui neile poleks eelnenud poolakate tihedam läbikäimine välismaailmaga, tihedam, kui see teiste allutatud maade puhul oli võimalik.

On neid, kes kardavad, et tihedam läbikäimine võiks olla propagandaeeliseks venelaste süsteemile. See võrdub iseenesele pankrotitunnistuse väljakirjutamisega.

Realistlik mõtlemine ja tegutsemine ei tähenda sugugi mitte alati kompromisside tegemist.

„Madu pea peab maha raiutud saama", ütles kindral Põdder enne Võnnu lahingut. Alati pole aga võimalik „madu pead maha raiuda."

Sel puhul oli sõduritel tavaks öelda: tuleb mõtelda peaga, mitte tagumise otsaga.

DEW liini uuendamine kõne all

EDMONTON — Kanada esindaja North American Aerospace Command'i juures, major Edward Holme ütles, et Põhja-Ameerika ei oma mingeid shansse N. Liidu rünnakule vastu panekuks, kui venelased alustaksid ründamist raketitidega. Ta arvas, et selline rünnak võiks olla hävitav. Holme ütles, et see oht pole üksnes tiibrakettide vaid igasuguste rakettide rünnaku puhul, mis on suunatud siinsele kontinendile. Praegu pole Kanadal mingeid muid võimalusi, kui anda hoiatust lähenevaist rakettidest. NORAD võib anda hoiatuse 25 minutit enne kui interkontinentaalsed raketid liiguvad üle põhjanaba.

Strateegid on arutlenud omaaegsete Distant Early Warning Line radarsüsteemide uuendamist, mis 1950-ndate aastate keskpaiku ehitati. Need võiksid olla kasutamisel kuni 1990-ndate aastate keskpaigani mil loodetakse kasutusele võtta satelliitide vaatlussüsteemid.

VALVEARST NÄDALALÕPUL

13. ja 14. augustil
dr. R. Vanaselja, tel. 921-7777

20. ja 21. augustil
dr. R. Pahapill, tel. 921-7777

Ülikoolide lõpetajaid

Cleveland State University Ohios lõpetas 10. juunil 1983 Bachelor of Business Administration kraadiga cum laude Eric J. Tammisaar. Ta on lõpetanud aastal 1977 Cleveland Marshal College of Law Jur. doktorikraadiga cum laude ja sooritas eksami Kolumbias, Ohios 4. novembril 1977, saades õigused advokaadina töötamiseks Ohios. 9. juunil 1974 lõpetas ta Miami ülikooli BA kraadiga. Vahepeal lõpetas Cleveland Police Academy heade hinnetega Officer Training alal ning töötab praegu ajutiselt sel kohal.

Suured tüdrukud laulsid Jõekääru lastesuvekodu juubeliaktusel laulu „Tallinna teel".

Foto: Vaba Eestlane

GM
REIN KOPPEL
CHEVROLET · OLDSMOBILE
ROBERTSON MOTORS LTD
1555 DANFORTH AVENUE
TORONTO, ONT. M4J 1N7
TELEFON 466-1135

RATAS OPTICAL
219 DANFORTH AVENUE
TORONTO, ONTARIO M4K 1N2
465-6251
Täidame täpselt igat liiki prilli-retsepte, näit. „cataract" tüüpi. Suur valik lasteraame, spordi kaitseprille ja parimas kvaliteedis päikeseprille.
Raamid peamiselt Euroopast, alates $12.— kuni $200.—
Hinnaalandus kaasmaalastele 10%
Täidame ka kodumaiseid retsepte ja soovikorral saadame ära.

Lagle Parek, Heiki Ahonen, Arvo Pesti

Kolme vabadusvõitlejat ähvardab pikaajaline sunnitöö

Eesti Vangistatud Vabadusvõitlejate Abistamiskeskus on saanud täiendavaid andmeid KGB poolt k.a. märtsis teostatud läbiotsimiste aktsiooni tulemusena arreteeritud Eesti vabadusvõitlejate Lagle Pareki, Heiki Ahoneni ja Arvo Pesti kohta. Neid peetakse eeluurimise korras kinni Tallinna keskvanglas süüdistatuna Eesti NSV kriminaalkoodeksi §68-1 järgi „nõukogudevastases agitatsioonis ja propagandas", mis võib tähendada kuni seitsmeaastast sunnitööd ja lisaks veel viieaastast sisepagendust. Nende vastast protsessi on oodata lähemal ajal. Lagle Parek, tema õepoeg Heiki Ahonen ja Arvo Pesti kuuluvad kodumaiste inimõiguslaste gruppi, milline korduvalt on maailma tähelepanu juhtinud N. Liidu poolt teostatud inimõiguste rikkumisele Eestis. Viimase kolme aasta jooksul on sellesse gruppi kuuluvate isikute poolt allakirjutatud kümmekond avalikku kirja, neist osa koos lätlastest ja leedulastest võitluskaaslastega. Viimane neist oli „Avalik kiri Soome Vabariigi kodanikele" seoses Muuga hiigelsadama ehitamisega. See oli allakirjutatud 13 eestlase poolt, nende hulgas Lagle Parek, Heiki Ahonen ja Arvo Pesti. Viimaseil teateil on soomlastele määratud „Avalik kiri" tunnistatud „nõukogudevastaseks". Olenevalt sellest on ülalmainitud kolme „süüasjas" veelkordselt ülekuulatud ka kõik teised allakirjutajad — Heiki Ahoneni ema Eva Ahonen Pärnus, Rein Arjukese Simisalus, Ülle Einasto Tartus, Ilse Heinsalu Pärnus, Karin ja Urmas Inno Tartus, Endel Ratas Tallinnas, Priit Silla Käsnas, Enn Tarto Tartus (tema juures toimus ka 29. juunil läbiotsimine) ning Erik Udam Tallinnas (KGB surve! ähvardab teda töölt vallandamine).

LAGLE PAREK

Lagle Parek on sündinud 17. aprillil 1941 Pärnus. Isa Karl Parek, Eesti Vabariigi kaadriohvitser kapteni auastmes, arreteeriti ja mõrvati punaste okupantide poolt 1941. Ema, kunstiajaloolane Elsbet Parek (sünd. 1902) küüditati märtsis 1949 koos Lagle vanaema, näitleja Anna Markusega (sündinud 1878), Lagle õe Evaga (sündinud 1931) ja Laglega Siberisse, Novosibirski piirkonda metsatööle. Kuna pealе küüditamist avastati Pärnu muuseumis, kus Elsbet Parek töötas, okupatsioonivõimu poolt hävitamisele määratud raamatuid peidetuna väljapandud kujude õõnsatesse alustesse ja üks muuseumi teenistujaist tunnistas, et oli neid peitnud koos Elsbet Parekiga, siis karistati viimast 1951 Tallinnas toimunud protsessis selle eest erivangistusega. Elsbet Parek vabanes seoses naisvangidele antud amnestiaga keskvanglast 1953, jäädes kodumaale. Anna Markus ning Lagle ja Eva Parek said loa kodumaale tagasitulekuks 1955. Lagle Parek lõpetas Tallinna Ehitustehnikumi klaasitehnoloogia alal. Ta töötas enne arreteerimist Kultuurimälestiste Projekteerimise Instituudi Tartu osakonnas arhitektina. Lagle Parek on abielus Lembit Rästaga. Lagle Pareki, tema abikaasa Lembit Rästa ja 80-aastase ema Elsbet Pareki elukoht: Tähe 82-7, 202400 Tartu, Eesti NSV.

Lagle Parek kuulati juba 4. ja 5. märtsil 1981 üle KGB eriti tähtsate asjade uurija Heino Kruusmaa poolt seoses Eesti vabadusvõitlejate Tiit Madissoni ja Viktor Niitsoo vastu „nõukogudevastases tegevuses" tõstetud süüdistusega. 1. märtsil 1983 kl. 04.30—09.00 toimus tema töökohas ning kl. 07.30—17.15 tema kodus läbiotsimine. Läbiotsimise määrus

LAGLE PAREK

HEIKI AHONEN

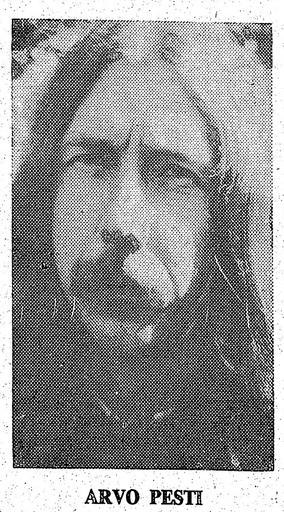

ARVO PESTI

nr. 223-81 oli väljaantud 23. veebruaril 1983 ja allakirjutatud ERI KGB uurimisosakonna ülema polkovnik L. Nikitini ja eriti tähtsate asjade uurija major H. Kruusmaa poolt. Läbiotsimist juhatas major Heino Kruusmaa, abilistena toimisid KGB operatiivtöötajad kapten Rohila, vanemleitnant Palmpuu ja naismiilits Elbrecht, manukatena olid kohal Urve Säinas ja Meinhard Pikk. Otsiti läbi nii Kultuurimälestiste Projekteerimise Instituudi Tartu osakonna kui ka samas majas, samal korrusel asuva Vabariikliku Restaureerimisvalitsuse Tartu osakonna ruumid. Läbiotsimine tabas ka Lagle Pareki töökaaslasi Kaur Alttoad, Ülle Einastot ja Ulla Järve. Lagle Parekilt konfiskeeriti Marie Underi masinakirjas paljundatud luuletused, Uku Masingu masinakirjas paljundatud esseed, isiklikud märkmikud, isiklikud kirjad, 1982/83 jõulu- ja uusaasta õnnitlused ning fotod. Läbiotsimisel ei leitud mingeid kompromiteerivaid materjale. Järgmisel päeval kuulati Lagle Parek üle major Heino Kruusmaa poolt KGB peakorteris Tartus. Lagle Parek arreteeriti 5. märtsil 1983 Tartus ja viidi eeluurimiseks Tallinna keskvanglasse.

HEIKI AHONEN

Heiki Ahonen on sündinud 3. septembril 1956 Pärnus. Vanaisa Karl Parek, ema Eva Parek ja tädi Lagle Parek (vaata Lagle Parek). Ema Eva Parek (sündinud 9. novembril 1931) abiellus Pärnus Hugo Ahoneniga ning septembris 1956 sündis poeg Heiki Ahonen, kes algas 1963 kooliteed Pärnu II keskkoolis, kust 1971 siirdus Tallinna Ehitus- ja Mehaanikatehnikumi (TEMT), mille lõpetas 1974 tehnik-geodeedi diplomiga. Teenis 1975—77 sundaega Tshernigovi linnas Ukrainas. Asus tehnikuna tööle Vabariiklikku Restaureerimisvalitsusse. Siirdus 1979 Tallinna Vabatahtliku Tuletõrje Ühingusse, kus töötas korstnapühkijana. Abiellus 1980 Viivi Rinaldoga. Abielust sündis poeg Ott Ahonen 3. jaanuaril 1981. Abielu lahutati 1982.

Seoses Eesti vabadusvõitlejate Veljo Kalepi ja Tiit Madissoni arreteerimisega teostas KGB uurija kapten Vainberg koos abilistega 20. oktoobril 1980 Heiki Ahoneni kodus ja töökohas läbiotsimise, misjuures konfiskeeriti kaks kirjutusmasinat, sini-must-valge laualipp, üks anne „Eesti Vabadussõda" ja eestikeelseid põrandaaluseid väljaandeid kokku 23 erinimetuse ulatuses. Teda kuulati KGB eriti tähtsate asjade uurija major Heino Kruusmaa poolt Veljo Kalepi, Tiit Madissoni ja Viktor Niitsoo „süüasjas" üle 29. jaanuaril 1981. Seoses N. Liidu Demokraatliku Rahvarinde poolt väljakuulutatud „vaiksete pooletunniliste" streigiaktsioonidega alates 1. detsembrist 1981 paigutati Heiki Ahonen KGB poolt 30. novembril 1981 Nõmmel asuvasse Naha- ja suguhaiguste dispanserisse, kus teda müstilise süsti tagajärjel tabas ajukelmepõletik ja ta viidi raskelt haigena Tallinna Nakkushaiglasse. Viibis seal mitu nädalat. Kannatab veel praegugi selle süsti mõju all. 1. märtsil 1983 kl. 07.00 toimus Heiki Ahoneni kodus läbiotsimine eelnimetatud määruse nr. 223-81 alusel. Läbiotsimist juhatas KGB eriti tähtsade asjade vanemuurija alampolkovnik Marat Zhukov. Läbiotsimisel konfiskeeriti 28 erinimetust, nende hulgas Andrei Sahharovi pilt ja teisi fotosid, statistilisi bülletääne, isiklikke märkmeid, väljastusteateid ning põrandaaluseid kroonikaid „Lisandusi mõtete ja uudiste vabale levikule Eestis". Heiki Ahonen kuulati järgmisel päeval alampolkovnik Marat Zhukovi poolt üle KGB peakorteris Tallinnas. 13. aprillil 1983 kl. 15.00 teostati Heiki Ahoneni kodus uus läbiotsimine, mille järele ta arreteeriti alampolkovnik Marat Zhukovi poolt ja paigutati eeluurimiseks Tallinna keskvanglasse.

ARVO PESTI

Arvo Pesti on sündinud 8. juulil 1956 Tallinnas. Lõpetanud Tallinna 10. keskkooli asus õppima Tartu Ülikoolis vene filoloogiat. Eksmatrikuleeriti ülikoolist 1979 süüdistatuna põrandaaluse väljaande „Poolpäevaleht" toimetamisest osavõtmises. Õppis seejärel pottsepaks ja töötas viimati Tartu Tuletõrje Ühingus katlakütjana. Abielus. Abikaasa Mall Pesti õpib Tartu ülikoolis viimast semestrit vene filoloogiat. Perekonnas on tütar Madli, sündinud 1980.

Seoses Eesti vabadusvõitlejate Tiit Madissoni ja Viktor Niitsoo arreteerimisega kuulati Arvo Pesti 4. märtsil 1981 Tartus üle KGB eriti tähtsate asjade uurija major Heino Kruusmaa poolt. Arvo Pesti ja ta pere äraolekul otsiti ta korter läbi 1. märtsi 1983 varahommikul. Kui Arvo Pesti koos abikaasaga saabusid Moskva reisilt tagasi kodumaale, võeti neid KGB poolt 4. märtsil Põlva jaamas rongilt maha, mille järele toimus nii isiklik kui ka pagasi läbiotsimine eelpool mainitud määruse nr. 223-81 alusel. Arvo Pesti Tartus asuvas kodus teostati 13. aprillil 1983 kl. 12.00 uus läbiotsimine, mille järele ta arreteeriti KGB vanemuurija Major Anto Otsa poolt ja viidi eeluurimiseks Tallinna keskvanglasse.

Lagle Parekile, Heiki Ahonenile ja Arvo Pestile määratud kirjad saata Tallinna keskvanglasse järgmisel aadressil: Eesti NSV, 200001 Tallinn, Kalaranna 2, Uchrezhdenie YuM-422/1, perekonna- ja eesnimi.

Eesti Vangistatud Vabadusvõitlejate Abistamiskeskus pöördub eesti organisatsioonide, koguduste ja üksikisikute poole üleskutsega Lagle Pareki, Heiki Ahoneni ja Arvo Pesti hooldusele võtmiseks neile kirjade saatmisega ja nende vabastamise taotlemisega.

Kommentaar

(Algus lk 2)

nenud kindlasti kirjutise kvaliteedist, vaid millestki muust. Kodumaa lugejad teavad nüüd väga selgesti, kellega nad ei tohi enam läbi käia.

Lõpetagem ühe pärispoeediga:
Jõuk püsib nüriduses hardas
ja pärg on pärg.
Kuid sõber, tea: nüüd vaim on vardas
ja väntab härg.
Olgugi et äbarik.

INTERLOCKING
PAVING STONE
PATIO SÕIDUTEED KÄIGUTEED
TASUTA HINDAMINE
HELISTAGA MATI RAND
698-1835

KATUSETÖÖD
TARMO SEPA — tel. (416) 425-5075
SEPA HOME IMPROVEMENTS
Metro Lic. B-5374

VABA EESTLANE
kaks korda nädalas

	Maksab Kanadas:	Väljaspool Kanadat:
Aastas	$48.—	$58.—
Poolaastas	$26.—	$31.—
Veerandaastas	$14.—	$16.—

KIRIPOSTIGA + SAATEKULU

	Kanadas:	Väljaspool Kanadat:
aastas	$52.— + $39.—	$44.—
poolaastas	$28.— + $19.50	$22.—
veerandaastas	$15.— + $ 9.25	$11.—

VÄLJASPOOL KANADAT ja USA-d:

LENNUPOSTIGA aastas $52.—, poolaastas $28.— ja veerandaastas $15.— + SAATEKULU — aastas $66.—, poolaastas $33.— ja veerandaastas $16.50

Aadressi muudatus 50 centi. Üksiknumbri hind 60 centi

Kanada aadressidele palume märkida „POSTAL CODE" ja USA aadressidele „ZIP CODE"

Pangatshekk või rahakaart kirjutada Free Estonian Publishers nimele.

Tellimine saata:
VABA EESTLANE
1955 Leslie St., Don Mills, Ont. M3B 2M3

Palun mulle saata VABA EESTLANE aastaks / poolaastaks / veerandaastaks — tavalise / kiripostiga alates ..... 19..... Tellimise katteks lisan $..... siinjuures rahas / tshekiga / rahakaardiga. (Raha saata ainult tähtkirjas).

Nimi .....
Aadress .....
.....
.....
.....

Lahkus meie hea naaber

OSWALD KÕPPER

Mälestab

ELMAR LEPIK perekonnaga

Sind tänan ma! Oled kastnud minu poja hauda kogu kõrvetava suve. Ega muidu seal lokkaks õitemeri. Ei Sind tunne ma, kuid tean, Sinu nimi on ARMASTUS. Soovin Sulle Jumala õnnistust!

EMA

Eestlaste poolt eelistatud ja traditsiooniliseks kujunenud

MATUSEMAJA

Matusemaja on üle 115. aasta teeninud Metropolitan Torontot sama perekonna poolt väljakujunenud traditsioonidega. Moderniseeritud avarad ruumid, kvalifitseeritud personal ja küllaldaselt parkimisruumi.

Väärikas teenimine

ROSAR-MORRISON FUNERAL HOMES LTD.

T. L. MORRISON — Funeral Director

467 Sherbourne St., Toronto, Ont. M4X 1K5

Telefon 924-1408

362 Danforth Ave.
Toronto, Ont.
M4K 1N8

GARDENIA
FLOWERS & GIFTS

Tel. 466-1951 või 466-1502

Värsked ja esmaklassilised lilled igaks sündmuseks.
Kunstkäsitöid kinkideks: ehted, merevaik, nahatööd, puunikerdused, keraamika.
Räägitakse eesti, läti ja inglise keelt.

4812 YONGE STREET
(Sheppardi lähedal)

221-1159

R. S. KANE
Funeral Directors

WILLOWDALE ONTARIO

Alcan Building Products
Authorized Dealer
ALCAN

VIHMAVEERENNID JA TORUD
ALUMIINIUM AKNAD JA UKSED
RÄÄSTAALUSED JA PÄIKESE VARJUD

20 AASTA GARANTII

LÄTI ETTEVÕTE

Century Aluminum Installers

2226 Dundas St. W. Toronto, Ont. M6R 1X3
Telefon 534-2864

Võtke ühendust firma omanikuga. — Ei mingit vahemeest.

Omanik ARTURS MIME

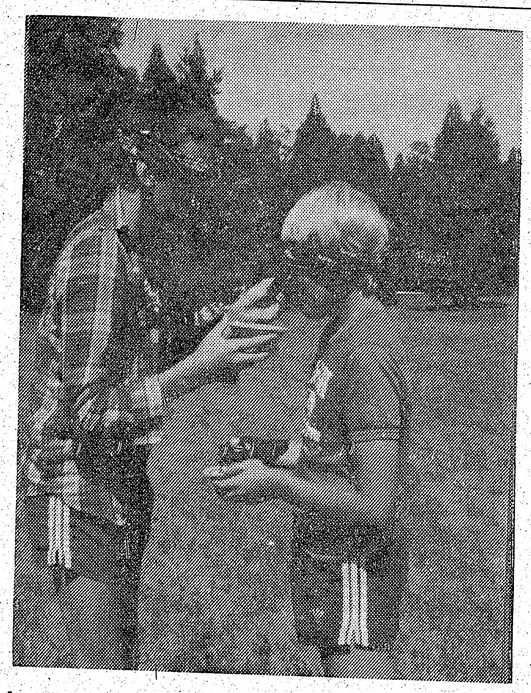

Üheks võistluseks Seedrioru lastesuvekodus oli pimesilmi söömine. Pildil vasakult John Kadazi ja Peeter Paas. Foto: Maimu Nõmmik

Nikolai Westman

IN MEMORIAM

Neil päevil saabus kurb teada, et veterinaar-arst Nikolai Westman on surnud Austraalias, Sydney linnas 23. juunil 1983. a. Meie kõikide vanema põlve haritlaste elukäik enne Eesti Vabariigi sündi on olnud erinev, võib ütelda raskem ja vaevalisem kui seda meie noorematel, kes võisid oma elu ilusama osa koolis käia ja elada oma riigis.

Nikolai Westman sündis 15. dets. 1898. a. Pärnumaal Toris, kus ta isa oli kooliõpetajaks. Algharidüse sai ta oma isalt. Et perekond ei olnud jõukas, otsustasid vanemad N. W. saata Riia Vaimulikku Seminari, kus juba tema kaks vanemat venda õppisid.

Enne-vabariigiaegsete, enam tuntud õppeasutuste, nagu Tartu Ülikooli, Tartu Veterinaar Instituudi, Õpetajate Seminari, gümnaasiumide ja reaalkoolide kõrval etendas kahtlematult mainimisväärset osa eesti haritlaskonna juurdekasvus veel Riia Vaimulik Kool (nelja õppeaastaga) ning sellele järgnev Riia Vaimulik Seminar (kuue õppeaastaga). Neid õppeasutusi Riias said kasutada nii Läti- kui ka Eestimaa peamiselt vaesemasse kihti kuuluvad noored. Nendes õppeasutustes edukalt edasijõudnud kasvandikud võisid saada Vene riigilt tasuta hariduse ühes peavarju, toidu ja riidevarustusega. Teoloogilistele ainetele lisaks andsid need koolid isegi mõnevõrra täielikuma hariduse kui kroonu gümnaasiumid, eriti humanitaar-filosoofilistes, üldmeditsiinilise-tervishoiu ja sotsiaal-ala ainetes.

Kuigi 1847. a. Riias asutatud seminari peamiseks sihiks oli mõeldud Balti maade venestamine, toimus seal õpilaskonnas agaramate eestvedamisel tagashoidlikul ja vaiksel viisil meie rahvuslik ärkamine.

Riia Vaimulikust Seminarist on läbi käinud ja hiljem Tartu Ülikooli lõpetanud väga paljud meie avaliku elu tegelased, näit.: president K. Päts, tema vend N. Päts ministrid — J. Poska, A. Birk, N. Talts, T. Rõuk; juristid — A. Palvadre, M. Taevere, E. Fridolin, A. Rost, R. Eliaser, N. Helk, R. Koemets, P. Välbe ja palju teisi mitmelt alalt. Kuigi selle seminari ja seminaristide elust-olust on ilmunud üht-teist eesti kirjanduses, arvan et väga palju üksikasjalikke mälestusi sellest oli Nikolai Westmanil. Pärast kooli lõpetamist astus N. W. Tartu Ülikooli loomaarsti- teaduskonda ja lõpetas selle 1925. a., asudes tööle Vastseliina jaoskonna vet.-arstina. 1936—1944 oli Jõgeva linna ja jaoskonna vet.-arstiks, olles samal ajal Eesti Veterinaar-arstide Seltsi juhatuse liikmeks ja ka Riigi Raudteede Valitsuse juures Kaarepera rajooni loomaarstiks. Omas Jõgeval elumaja ja vet.-kliiniku sinna juurde kuuluvate hoonetega. Sõjapakku põgenedes 1944. a. sügisel sattus Lääne-Saksamaale, kust 1949. a. emigreerus koos perega Austraaliasse. Pärast abikaasa surma 1970. a. veetis oma vanadusepäevi poja perekonnas. Akadeemiliselt kuulus N. W. ÜS Raimla vilistlasperre.

Pärinedes maalt, oli ta suur looduse armastaja, ta oskas näha, hinnata ja nautida selle ilu. Eks see, juba lapsepõlves sissekasvanud looduse tundmine oligi ajeks, et valis enesele loomaarsti kutseala. Tema eriliseks huvialaks oli muusika — eriti laulmine. Kogu oma eluaja, alates Riia Seminarist kuni surmani Sydneys, oli ta pidevalt koordise lugupeetud ja hinnatud lauljaks-liikmeks.

Seltsivennad ÜS Raimlast ühinevad sügavas leinas Sinu tütre ja pojaga ning Sinu arvukate kolleegide, sõprade ja tuttavate hulkadega.

Puhka rahus, kallis sõber.

V. Avarlaid.

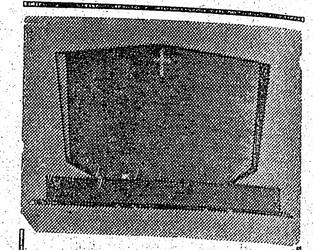

HAUAKIVID
Eesti ettevõte
YONGE MEMORIALS LTD.
2044 Yonge St. Toronto,
Ont. M4S 1Z9
(Davisville & Eglintoni vahel)
Tel. 487-2147

EELK Usuteaduse Instituudi tööst

See noor teaduslik asutus on meie kiriku hõlmas töötanud juba 6 aastat. Ta on toime tulnud oma ülesandega anda meie kirikule tööd edasi kandvaid jõude. Tema üliõpilaste vanus on kõrgem kui siinseis ülikoolides, kuid tublisti kõrgem on ka nende hariduse ja teadmiste tase.

VI õppeaasta loengute periood toimus sel aastal Toronto Ülikooli Wycliff College'i kaunites ruumides ja seal õppis 17 edasipüüdjat ja mõned vabakuulajad. Neid tuli Austraaliast, Kaliforniast ja Floridast, enamus siiski Kanadast. Selles peres oli algajaid ja juba lõpetanuid, kes täiendasid omi teadmisi. Neist 7 daami, enamuses siiski mehed.

Loengute teemad olid huvipakkuvad nagu: Vanakristlik filosoofia, tekstikriitika, homileetika edasijõudnuile, terminaalsete haigete hingehoid, geneesi ja mäejutluse eksegeesid, algristikoguduse tõekspidamised, Jeesuse kannatusloo päримused ja pagulaskiriku seisund.

Huvitava seletuse oma loengul kirikumuusika mõjule pääsemisest, eriti kirikuliste lahkumisel jutuvadinas, andis dr. R. Toi. Tema vanaema olla poisikesele õpetanud kirikusse astudes „kui sa siin mütsi maha võtad, siis ei kõnele sa enam ühtegi sõna. Seda võid alles siis teha, kui kirikust väljume ja mütsi pähe paned". Kõigile meeldis see jutt ja seda oleks vaja igaühel rakendada oma käitumises.

Lektoritest olid kohal dr. A. Võõbus ja piiskop K. Raudsepp kui vastutavad isikud, nende kõrval dr. V. Salo, dr. R. Toi, magistrid Kiviranna, Taul ja Nõmmik. Dr. V. Salo, Vana Testamendi teadlane, astus selle ala lektori V. Koppermanni asemele ja ta tegi seda väga hea spurdiga.

Tehti jälle rida eksameid, eriti kaugelt kohale sõitnute poolt, esitati üks eksamijutlus ja arutati see läbi seminaris. Üks lõpetas akadeemilise töö kõigi nõuete täitmisega, see oli Ülo Saar Austraaliast.

Senini on Instituudi lõpetanud 7 inimest, nendest 2 on juba ordineeritud ja 5 on kandidaadid. Loengute perioodi ajal saabus kurb teade, et Instituudi perest võrsunud õpetaja Väino Kaldma on raskesti haigestunud. Temale saadeti eestpalvete toetus ja tervitus, kuid nüüd on ta juba igaviku teel. Instituut on õnnelik, et ta osavalt ja innukalt oma tunnistuse tõi väga lühikese ajaga.

Kõigile Instituudi lõpetanuile on antud nägusad diplomid ja õppijate pere soovis töö jatkumist ka järgnevatel aastatel. Üliõpilasvanema Tiit Tralla poolt paljundati väga kiirelt loengud ja jagati koju minejaile juba kaasa, mis on tänuväärne tõhusus.

Tuleb tänuga hinnata meie praostkondade ja koguduste toetusi sellel mandril, mida saabus rohkem kui varem ja millega sai katta jooksvad kulud. Lektorid on töötanud tasuta, mis on suureks abiks kirikule.

Instituudi juhatuse ja konsistooriumi osaline koosolek Torontos 17. juunil hindas tehtud tööd kõrge hinnanguga ja otsustati jatkata senises vaimus.

Karl Raudsepp

Nigulistel restaureeritakse

Möödunud aasta oktoobris hävis tules üleliidulise tähtsusega arhitektuurimälestis, kontserdisaaliks ja muuseumiks restaureeritav Niguliste kirik. Taastamistööde juhtimiseks ning koordineerimiseks moodustati kohe eristaap, kes käib praegugi koos vähemalt üks kord nädalas. Restaureerimise arengust rääkis hiljuti Arhitektuurimälestiste Kaitse Inspektsiooni juhataja asetäitja Ü. Puustak.

Ü. Puustak ütles, et põlenud kiriku uudistajad märkasid kohest taastamistööde alustamist. Kiiresti oli vaja demonteerida tornikiiver ja enne talve katta kahjustatud hooneosad ajutise katusega, millega ka detsembri keskel valmis saadi. Selleni jõudmiseks olid mitmed asutused, ka väljastpoolt Eestit, neid lahkelt abistanud.

Tornist oli tulnud algul kõrvaldada kive,

mis põlemise tagajärjel olid seal lahti tulnud ja seega ohtlikuks muutunud.

Torni ehitati kaks metallist vahelage.

Uue tornikiivri, pikihoone ja kabeli katuse kui ka kogu tööde teostamise võtsid kohe oktoobris käsile Leningradi kahe projekteerimis-instituudi ning Eesti Kultuurimälestiste Riikliku Projekteerimise Instituudi ja „Eesti Tööstusprojekti" spetsialistid. Asjatundlikku konsultatsiooni andsid selle juures professorid Heinrich Laul, Valdek Kulbach ja Johannes Aare. Juuli alguseks pidid kõik projekteerimistööd olema lõpetatud, väljaarvatud eelarve koostamine.

Kuid projekteerimisega ei valmi hoone. Üheaegselt projekteerimisega asuti hankima materjali. Mitmelt poolt on abi palutud. Nüüd on teada, et tornikiivri metallkonstruktsioonid tehakse Leningradis, enamik olevat valmis ja peatselt neid hakatakse Tallinna tooma. Pikihoone ja kabeli metallkonstruktsioonid tehakse Tallinnas.

Just sellel alal on suur mahajäämus, mis olevat ka ainuke tõrge kogu senises taastamistöös. Vabanduseks püütavat leida mitmesuguseid põhjusi ja jäävat mulje, et Tallinna Masinatehas ei suhtuvat sellesse töösse kuigi kohusetundlikult.

Vastavalt kinnitatud graafikule peavad kõik metallkonstruktsioonid saama valmis juulis. Siis algaks nende eelmontaazh ja augustis montaazh, mis lõpeks oktoobris.

Talvel varuti pikihoone katuse katmiseks ligi 70.000 spetsiaalset katusekivi. Neid vajatakse aga 105.000, mis on peaaegu kogu Pärnu Ehitusmaterjalitehase aastatoodang.

Torni ja pikihoone metallkonstruktsioonide paigaldamiseks on ettenähtud kaks tornkraanat, üks neist 108 m kõrgune. Tornikiiver monteeritakse üleval kokku sektsioonide kaupa, millest suurima kaal on 8 tonni. Kiivri tipu elemendid tehakse aga maa peal täiesti valmis, kaetakse ka vasest katuseplekiga.

Eelmisel taastamisel kasutatud terve torni üheagse paigaldamise moodust ei saavat nüüd rakendada, kuna kiriku põhjaküljel, kus tuleks torn maa peal valmis teha, asuvad maa-alused ruumid,

mille laed pole sellisele koormusele ette nähtud.

Torni katuse vaskplekiga katmine algab käesoleva aasta lõpul ning jätkub järgmise aasta algul. Nii selleks kui ka kivikatuse ehitamiseks oodatakse juurde spetsialiste — plekkseppi, puuseppi, katusekivide panijaid. Kuigi Restaureerimise Valitsus toovat kohale oma spetsialistid teistest linnadest ja rajoonidest olevat töökäsi ikkagi napilt.

Taastamistöödele vaatamata käivad iga päev Nigulistes orelit mängimas tuntud organistid.

Peatselt saabuvat ka oreli paigaldanud Tshehhoslovakkia firma spetsialistid, et teha muusikariistale järelhäälestus.

Kõiki töid tehtavat arvestusega, et detsembris võidakse alustada kontsertidega.

Leinateateid

Göteborgis suri 16. aprillil August Leivat, sündinud 1907 Hiiumaal.

Södertäljes suri 11. aprillil Evald Varik, sündinud 17. märtsil 1924 Saare-Võhmal.

Göteborgis suri 21. aprillil Fritz Koppel, sündinud 9. juulil 1914 Torgus.

Stokholmis suri 19. aprillil Irmgard Enson, sündinud 25. augustil 1901.

Tulsas, USA-s, suri 20. aprillil Leida Sooro Hopp, neiuna Massakas, sündinud 18. juulil 1910 Tartus.

Uppsalas suri 19. aprillil Juhan Kajaste, sündinud 4. mail 1902 Narvas.

Ulricehamnis, Rootsis, suri 27. aprillil Triin Hull, sündinud 3. novembril 1894 Saaremaal.

Perthis, Austraalias, suri 20. aprillil Helene Rüster, neiuna Saluri, sündinud 20. juunil 1912 Tapal.

Aakres suri 26. aprillil Minna Kull, neiuna Lipping, sündinud 6. jaanuaril 1895 Otepääl.

Pärnus suri 10. märtsil Tamara Sulg, sündinud 24. juunil 1907.

Boråsis, Rootsis, suri 21. aprillil Heimar Võõras, sündinud 28. jaanuaril 1910 Mustjalas Saaremaal.

Rudolf Nüüd suri halva kohtlemise tagajärjel

Eesti patrioot ja aktiivne omakaitselane Rudolf Nüüd suri 28. märtsil s. a. mõned päevad pärast 15 a. karistuse kandmist ühes N. Liidu vangilaagris. Tema halvenevat tervist ei võetud arvesse ja teda ei vabastatud ühtegi päeva enne karistusaja ärakandmist.

Kui saksa väeosad olid lähenemisel Lõuna-Eestile 1941. a. ja vene okupandid paanikas hävitasid varandusi, tapsid arvatavaid vastaseid ning valmistusid põgenemiseks, siis Rudolf Nüüd, koos mõne teisega moodustas Petseris omakaitse üksuse, korra alalhoidmiseks ja okupantide hävitustöö pidurdamiseks. Saksa väeosade kohalejõudmisel omakaitse tegevus vähenes ja seisnes peamiselt vahiteenistuse korraldamises rahvuslikult tähtsate esemete juures.

Okupantide teistkordsel tulekul Eestisse 1944. a. omakaitse likvideerus. Rudolf Nüüd jäi elama oma kodukohta. Enne 1968. a. sattus KGB agentide kätte kusagile ärapeidetud Petseri omakaitse arhiiv. Sellest selgus neile Rudolf Nüüdi tegevus omakaitselasena. Ta vahistati ja 1968. a. karistati 15 a. sunnitööga „kodumaa reetmise pärast".

Sunnitöölaagri ebainimliku elu ja töötingimuste pärast Rudolf Nüüdi tervis halvenes. Karistusaja lõpul ta oli suremas haige. Teda ei saadudki vabastada harilikus korras ja saata kodumaale. Selle asemel kutsuti Rudolf Nüüdi lapsed vangilaagrisse oma isa vastu võtma. Lastel ei olnud teist võimalust, kui võtta isa vastu ja paigutada kohalikku haiglasse, kus ta mõne päeva pärast suri.

Rudolf Nüüdi nimele tuleks leida koht Auraamtus, kus on jäädvustatud nende kümnete tuhandete nimed, kes langesid Stalini ja Hitleri poolt algatatud II Maailmasõjas või surid okupantide julmuse tagajärjel. Rudolf Nüüd on sündinud Võrumaal. Lähemad eluloolised andmed veel puuduvad.

EVV Abistamise Toimkond Kanadas

Paljud eestlased — majaomanikud, ei tea

et teen igasuguseid raud- ja puuaedu

krumtide ümber.

B. RISTMÄGI, tel. 759-6424

Vangistatule toetust välismaade kirjadega

Nagu kirjutasime 7. juuli „Vaba Eestlases" peeti Leningradis kohut Eestist kummipaadiga põgeneda katsunud 27-aastase Allan Alajaani üle, kelle alaline elukoht oli Tallinnas. Kohtuprotsess toimus suletud uste taga ja seni pole teada karistuse suurust ega kohta, kus teda kinni hoitakse.

N. Liidus on aidanud vangistatute olukorda parandada, kui välisriikidest on neile või nende vanemaile kirjutatud. Eriti soovitav on, et kirju, või lahtisi kaarte, tuleks mitmelt poolt maailmast, kuigi nende esimeseks lugejaks on KGB, kes ehk kirju ei saadagi edasi, nende tulek näitab siiski, et välismaailmas vangistamisest teatakse. Mõnikord on vangistatu vanemaid sunnitud kirjadele vastama, et ärgu kirjutatagu.

Kuni Allan Alajaani asukoha teadasaamiseni võib kirjad saata vanemate aadressil: Terase t. 8 — 7, Tallinn 200010, Estonia.

Publitsiteet on asi mida N. Liidus kardetakse ja sellest katsutakse hoiduda. Seniste kogemuste alusel on nende vangistatute vastu, kel on välismailt kirju tulnud, suurem respekt. Palvesoovidega kirjavahetuse on algatanud ka katoliku kirik, kuna noormees oli katoliiklane.

☆

Eesti Vangistatud Vabadusvõitlejate Abistamiskeskuse uuemast informatsioonist selgub, et Allan Alajaani, sündinud 1956, keda süüdistati seadusparagrahvi 81 (?) alusel, asukoht on karistuslaager 422/1, mille aadress on:

ESTONIA SSR
200001 Tallinn,
Kalaranna 2,
Uchrezhdenie YuM — 442/1
(Telefon Tallinn 663932).

üd suri
tlemise

t ja aktiivne oma-
olf Nüüd suri 28.
öned päevad pärast
kandmist ühes N.
ris. Tema halvene-
etud arvesse ja te-
l ühtegi päeva enne
kandmist.
eosad olid lähene-
stile 1941. a. ja ve-
aanikas hävitasid
d arvatavaid vas-
nistusid põgenemi-
Nüüd, koos mõne
as Petseris oma-
korra alalhoidmi-
ide hävitustöö pi-
ksa väeosade ko-
makaitse tegevus
es peamiselt vahi-
damises rahvusli-
mete juures.
istkordsel tulekul
omakaitse likvi-
Nüüd jäi elama
Enne 1968. a. sat-
le kätte kusagile
eri omakaitse ar-
gus neile Rudolf
omakaitselasena..
1968. a. karistati
„kodumaa reet-

ebainimliku elu
pärast Rudolf
enes. Karistusaja
nas haige. Teda
stada harilikus
kodumaale. Selle
udolf Nüüdi lap-
oma isa vastu
olnud teist või-
isa vastu ja pai-
haiglasse, kus ta
suri.
nele tuleks leida
kus on jäädvus-
te tuhandete ni-
Stalini ja Hitle-
II Maailmasõjas
le julmuse taga-
id on sündinud
ad eluloolised
uvad.

amise Toimkond
Kanadas

majaomanikud,

suguseid
uuaedu
nber.
el. 759-6424

toetust
irjadega
7. juuli „Vaba
ingradis kohut
ga põgeneda
Allan Alajaani
koht oli Tallin-
oimus suletud
e teada karis-
nta, kus teda

id vangistatu-
da, kui välis-
nende vane-
i soovitav on,
kaarte, tuleks
ülmast, kuigi
jaks on KGB,
gi edasi, nen-
et välismaa-
teatakse. Mõ-
u vanemaid
stama, et är-

asukoha tea-
jad saata va-
rase t. 8—7,
a.
nida N. Lii-
lest katsutak-
kogemuste
gistatute vas-
kirju tulnud,
alvesoovidega
gatanud ka
noormees oli

abadusvõitle-
uuemast in-
et Allan Ala-
keda süüdis-
81 (?) alu-
uslaager 422/

M — 442/1
63932).

Saarlased, muhulased!

Aastal 1962 ilmus kaunis köites mälestusväärne pildirikas koguteos Saaremaast (Saaremaa Raamat). On saabunud aeg, et teha kokkuvõte ja anda ülevaade saarerahva saatusest uutel kodumaadel. Raamatu nimeks on „Saare Rahvas Vabas Maailmas".

Milleks uus koguteos on kavandatud? Mida võib praegu ettenäha raamatu sisus?

Raamatus tuleb kirjeldus paiknevusest, vaimseist ja majanduslikest saavutustest meie uutel kodumaadel. Erialalised artiklid teaduse, kirjanduse, kunsti, muusika, spordi, majanduse jne. alal on kirjutatud vastavate eriteadlaste poolt.

Üldartikkel annab ülevaate meie paiknevusest ja tööaladest. Edasi soovime avaldada kirjeldusi meile kõigile tuntud Saaremaa suurkujudest, kes meiega koos siirdusid võõrsile. Lisaks Saaremaa-ainelisi vanu kombeid, väljendeid ja anektoote.

Raamat on kavandatud heal paberil, kõvas köites ja ilmub mai—juunikuus 1984. a. — ESTO-84 ajaks. Raamatu suurus on ca 300 lk., maksab eeltellimise hinnaga 20.00 dollarit, hiljem trükkiandmisel, on hinnaks 25.00 dollarit.

Väga oluline on, et kõik, kes on lubanud ja kellede poole on pöördutud kaastöö — artiklite kirjutamiseks, saadaksid tööd ära hiljemalt eeloleva septembri lõpuks.

Üldartikli koostamiseks, paiknevus, tööalad, on välja saadetud ankeet-tabelid. Soovime need täidetult saada tagasi võimalikult peatselt.

Loodame, et see kaunis raamat leiab tee iga kaassaarlase kodusse.

Toimkonna nimel L. Kolk

Maastikufotode näitus

Esmaspäeval, 8. augustil avati Poor Alex Gallery's (296 Brunswick Ave.) Hardy Bunn'i maastikufotode näitus. Näitus jääb kuulõpuni avatuks päeviti kell 12 kuni 6 õ.

Hardy (Krug) Bunn on sünnilt eestlane, kes elas seitse aastat enne Kanadasse tulekut Rootsis. Tulles 1952 Kanadasse, ta asus koos perekonnaga Vancouverisse, kus ta hakkas arendama oma huvi fotokunsti vastu. Aastal 1979 ta asus pärast Kanadaga tutvumist Torontosse, kus fotograafia sai talle rohkemaks kui huvialaks. Torontos ta keskendus fotokunsti ja nägemise õppimisele, õpetajate Patti Partoni ja Nancy Fairley juhendamisel.

Nüüd ta on mitme fotokunstnike organisatsiooni liige. Ta on reisinud palju Kanadas ja selle kõrval ka Inglismaal ja Bermuudas. Neist maastikumuljetest räägivadki ta näitusel esitatavad tööd.

JAAN ALMER
KATUSETÖÖD
Tel. 293-2128
773-2014
Teeme uusi ja parandame vanu nii linnas kui ka suvilates.

Väiksemaid
REMONTTÖID
majade juures:
elekter, puutööd, torutööd (plumbing), kraanid, klosetid jm.
Helistage — J. MEIUSI 225-3283

Saadaval puhas värkse
KÄRJEMESI
Tel. 839-7814

BON AIR APPLIANCE SERVICE
PARANDAME
külmutuskappe ja pliite — igat liiki
☆ 31 aastat tööpraktikat ☆
Tel. 533-9334

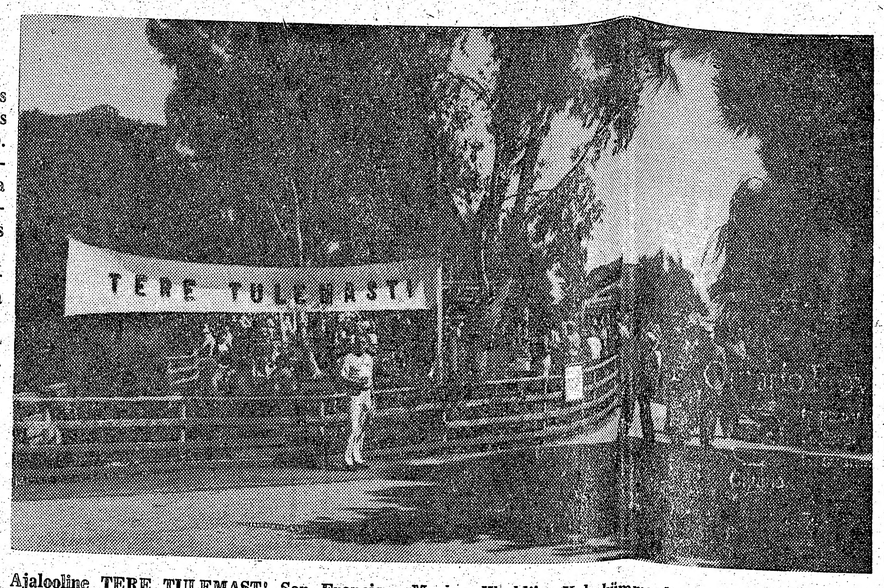

Ajalooline TERE TULEMAST! San Francisco Marine World'is. Kolmkümmend aastat tagasi valmistasid Portlandi eestlased selle loosungi ja kasutasid seda esimest korda 12. juulil 1953. a. San Franciscost saabunud EESTI PÄEVI korraldava delegatsiooni tervitamiseks Põhja-Läänerannikus suvepäevadele. Kaks kuud hiljem toodi loosung San Franciscosse esimestele Eesti Päevadele ja selle all on tehtud kõik tollal ajakirjanduses ilmunud fotod aukülalistest ja korraldajatest. Portlandi üks rahvajuhtidest Helmuth Kallmann, kes on tegelasena kaasa teinud kõik Eesti Päevad Vaikse ookeani kaldal või loosungi jälle Kaliforniasse ning see paigutati Rahvapeo sissekäigu juurde, kui monument möödunud aegade meenutamiseks ja nende austamiseks, kes kunagi rattad veeremia panid. Foto: Arno Bender

Järelmärkmeid siit ja sealt

Rahvapidu — Eesti Päev Marine World'is

Läänerannniku Eesti Päevade raames toimunud RAHVAPIDU 2. juulil 1983 Marine Worldis läheb ajalukku kõigi aegade suurima eesti peona Californias. Kõige pikemana . . .? — Vist mitte, kuigi kestis 14 tundi. Mõned jaanipäevad või pulmad on kestnud mitu ööd-päeva.

RAHVAPEOST võttis osa ligemale 1300 inimest. Täpselt osavõtjate arvu hindamine muutus raskeks, kuna inimesed tulid parki ainult Marine Worldi piletiga ja hea jutuga pääsesid ka RAHVAPEO väljakule. Süüa ei saanud — aga oli seda vajagi kui 25 dollari asemel saadi läbi 11-ne dollarilise väljaminekuga ja lõbu sama palju. Neid raha kokkuhoidjaid võis olla üle saja.

Esinejaid RAHVAPEO kahes programmis rahvatantsijate, võimlejate, ansamblite ja solistide näol oli ümmarguselt 150. Nendest rõhuv enamus läänerannniku omad inimesed.

☆

Marine Worldis viibivatele ameeriklastele oli 2. juuli EESTI PÄEV. Kõikjal lehvisid eesti lipud. Veesuusatamise staadionil enne igat etendust kandsid veesuusatajad lippe tähtedega HOWDY ESTONIA. Vaalade staadionil kell 15.30 tutvustati 3000-ndele ameeriklasele „Miss Läänerannikut" Tiina Taagepera, mille järel ta sai suudluse 7000 naelase filmitähe vaalalt YAKA.

Terve päev kõlas pargis tagapõhjamuusikana eesti helilooming orkestritelt, instrumentaal-ansamblitelt ja solistidelt.

Selle kahetunnilise helilindi oli koostanud mitme keskuse muusikasõbra abiga Evert Rekk. Helilinti mängiti päeva jooksul viis korda 65-aakrilisel maa-alal 70-ne valjuhäälduja kaudu ligemale 9000-le pargis viibijale. Kas kõige pikem ja kõige suurema kuulajaskonnaga eesti kontsert välismaal?

☆

RAHVAPIDU — EESTI PÄEVA Marine Worldis korraldas Põhja- ja Lõuna-Kalifornia eestlastest koosnev komitee kuhu kuulusid: Arno Bender (San Carlos), Hans Hindreus (Fremont), Yola Lusik (San Mateo), Sally Mets (Los Angeles), Olav Padjus (Beverly Hills), Hillar Raamat (Saratoga), Andres Valvur (San Francisco) ja Ain Veske (San Francisco). Kuna üks komitee liikmetest on Marine Worldi teenistuja, siis nii mõnegi asja läbiviimine meie maitse kohaselt osutus palju lihtsamaks. Ei olnud ka vaja pikemalt selgitada, milleks eestlased EESTI PÄEVI korraldavad ja igale poole tahavad oma sini-must-valget heisata.

☆

Kell 13:00 oli „Estonian Ave." liiklus juba päris tihe. Sajad tulid RAHVAPEO platsile, sajad läksid parki etendusi vaatama. Selles sagimises toodi kaheküüruga kaamel MILES piknikuväljakule, et „Miss Läänerannik" saaks sellel ratsutada. Keegi proua-rahvapeoline leidis, et see on nüüd küll temale Eesti Päevade kõige madalam punkt. Aga „Miss Läänerannik" Tiina Taagepera tundus olevat seitsmendas taevas ja fotomeestel oli tegemist rohkem eelnenud kuuest päevast. Vähe hiljem kõnnitati piknikulaudade vahel filmitäht tiigrit DADZI. Rahvapeo väljakut külastas veel kõrbekull INDI, lastele eriti meeldiv iseteadva hoiakuga laama Holly ja lõpuks tuli eestlasi tervitama elevant JUDY. Viimane ei rõõmustanud väga, kui üks rahvapeolistest valas Judy lonti klaasi Kalifornia veini. Treener aga ei pahandanud, sest Judyle olevat varemgi veini pakutud.

☆

Vahepeal oli poodiumil alanud eeskava, kus esinesid Los Angelese, Seattle ja Vancouveri rahvatantsijad, Kalev-Estienne võimlejad, ühendatud laste rahvatantsu trupp Los Angelese, San Francisco ja Vancouveri osavõtul ning 7-aastane karate-meister Anna Simson-Kallas. Bariton Evald Pohl Floridast esitas kuulsa laulu „I left my heart in San Francisco" eesti keeles. Teda saatis akordionil Kalle Merilo Portlandist. Lõpuks jagati välja Eesti Päevade spordiauhinnad. Piknikuväljakul kõlanud lõbusa tagapõhjamuusika eest hoolitses Ever Rekk. Kava juhtis ja teadustas San Francisco noor Ain Veske.

☆

Eeskava ajal avati teisal Kalifornia veini- ja õllevaadid nagu välja kuulutatud — neli tundi, raha ei küsitud. Kui laulupeol „ . . . viina viiskümmend vaati . . ." ei saavutatud harmooniat isegi mitte teistkordsel proovimisel, siis rahvapeol peeti viisi uskumata korrektselt. Ei tähendanud midagi, et Marine Worldi poolt ettenähtud veininorm eestlaste piknikule ületati kolmekordselt.

★

Pärast maitsvat õhtusööki koguneti Jungle Theater ringstaadionile. Ameeriklased olid pargist lahkunud. Ainult meie, kõhud täis, tuju ülev. Nii algas viimane programm. Millegipärast see ei saanud paigalt liikuma, muutus igavaks rahvatantsude seminariks. Õhtujahedus omakorda aitas kaasa, et pealtvaatajad hakkasid lahkuma enne lõppu.

Nagu kuuleme, RAHVAPEO korraldajate minutilise täpsusega ettenähtud plaanitsetu oli kõrgemalt poolt viimasel hetkel ümberlükatud 40 minutit kestvate lisandite sissetoomisega. Originaalselt pidi kava lõppema päikeseloojangu ajal teatava valgusefekti saavutamiseks. Ka lõputseremoonia kavandatud kujul jäi ära.

Programmis olid kaastegevad: Kandleansambel (9 kannelt) Tiina Repnau juhtimisel. Portlandi, San Francisco ja Toronto rahvatantsijad. Lindau õed Erik Teose saatemuusikaga ja RITMIKA võimlejad Annely Riga juhtimisel. Ühislaule saatis Los Angelese Segakoori poolt sisselauldud helilint. Lõpuks anti üle EOLL lipp Portlandile, kui järgmiste Läänerannniku Eesti Päevade korraldavale keskusele. Programmi juhtis ja teadustas San Francisco noor Andrus Valvur.

☆

Ülejäänud kaks tundi kuni keskööni tantsiti Marine Worldi peaväljakul. Restoranis oli avatud kaks baari, milliste ümber võis näha palju sagimist ja kuulda tugevat eesti laulu. Korraldajad olid hoolitsenud isegi väikeste suupistete eest — tasuta, baari külastajatele. Siiski enamus peolistest hakkas lahkuma juba kella 9 paiku. Päev oli olnud elamusrikas aga väsitav.

☆

Järgmisel päeval saabuvad uued tuhanded inimesi Marine Worldi uueks päevaks ja uueks peoks. Neid tervitab delfiinide staadioni tornis ikka veel lehviv sini-must-valge vimpel. Staadioni direktor Jim Muellen avaldab soovi, et eestlaste lipp jääks sinna kuni hooaja lõpuni, s.o. Labor Lay'ni kui mälestus ühest toredast rahvusgrupist, kes külastas Marine Worldi 2. juulil. Tema soov täidetakse.

Suurem sõjasadam Lätis

Mitmed teated on tulnud viimasel ajal eriti aktiivsest tööst tulevase Liepaja sõjasadama asukohast Lätis. Uue suure sadama asutamiseks pidi Läti suurim kalastuskolhoos kolima põhja poole. Nüüd olevat juba 20 000 venelast Liepajas ametis uue baasi ehitamisega.

Liepaja läheduses on juba koopad, kuhu mahuvad tuumarelvaallveelaevad. Uues sadamas olevat ruumi ka 20 000-tonniliste Typhoon-allveelaevade jaoks.

1982. a. nähti esimest korda üht nõukogude avanseeritud Juliett-allveelaeva välja sõitmas Taani väina kaudu.

Välismaised vaatlejad usuvad, et 60 protsenti N. Liidu laevaparanduskapatsiteedist asub Baltikumis, kuna need sadamad on ainukesed N. Liidu sadamad, mis on jäävabad suurel määral ka talveti.

Rahvusvaheliste hinnangute järgi on N. Liidul praegu Läänemeres 30 allvee-, 50 suuremat ja 292 väiksemat pealveelaeva

ja peale selle 25 amfiib- ja 21 abilaeva sadamates Kronstadtist (Leningradi lähedal) kuni Baltiskini

(Kaliningradi juures, ühtlasi mereväe staap Läänemeres).

Ka siis, kui need hinnangud tööväe suhtes Muuga sadama ehitamisel, mis on mainitud eesti teisitimõtlejate poolt — üle 100 000 töölise — on liialdatud, peab meeles pidama, et Paldiski sadama väljaehitamisel rakendati 25 000 sõjaväelast. EPL

VAIPADE & MÖÖBLI PUHASTUS
SEINAST-SEINA JA LAHTISED
ERIK LOKBIK — 447-9834

Ühest valesti edastatud andmejupist

„Teatajas" 25. juunil ilmunud kirjutis Balti Instituudi kaaskorraldusel hiljuti Stokholmis peetud konverentsi kohta leidis ühel või teisel määral tee ka kolme Põhja-Ameerika eesti ajalehte. Ühes neist võeti sõna isegi juhtkirjalikult. Lubagem siinjuures kommenteerida üht kahetsusväärselt valesti edastatud andmejuppi kõigis neis kirjutisis. See ei vasta täielikult tõele, et konverentsi programmist jäeti sihilikult ära ärkamisaja ühe kaudse tulemuse — iseseisvumise — käsitlemine.

Nimelt oli minu enda ettekande teemaks just „Võistlus võimu pärast Eestis aastail 1917—1919," mis käsitles küsimust, miks see poliitiline vool, kes toetas ja taotles iseseisvust võitis, ning vastaspool kaotas.

Kui ma selle teema proponeeritavalt esitasin konverentsi korraldajaile, sain ma kiire jaatava vastuse, ning mainimisväärselt paluti kirjalikult, et kas ma ei organiseeriks terve erisümpoosioni sel teemal konverentsi raames peateema kõrval. Kahjuks puudus mul aeg sellist vastutust enda peale võtta, ning seetõttu jäi konverentsi kavva vaid mu oma ettekanne mainitud teemal. Igatahes ei vasta see tõele, et konverentsi korraldajad — kelledeks olid muide ühiselt iseseisev Balti Instituut, Stokholmi ülikooli Balti Uurimiskeskus ja Rootsi Kuninglik Muusikaakadeemia — väidetavaid kitsendusi osalejaile peale surusid teema piiramise kaudu.

Juunis toimunud konverentsi ärkamisaega rõhutava peateema kõrval oli terve rida kõrvalsessioone, mis puudutasid muid teemasid. Konverentsi piiramine aineliselt rõhuasetusega mingil peateemal ei ole täiesti negatiivne. Peamiseks vooruseks sellisel otsusel on, et ta võimaldab ühe ajajärgu ja keskse laiahaardelise sündmustiku mitmekesist käsitlemist interdistsiplinaarselt. Üldkonverentsi korraldamine igal aastal — Stokholmis ja Põhja-Ameerikas vaheldumisi üle aastati — kurnab ka Läänes elavat Balti päritoluga teadlaste peret, kes on alati olnud neil konverentsel peaosalejaiks.

Viimaseil aastail välja kujunenud Balti ainestiku uurimistegevus Läänes on iseloomult ka sellne, et ta lubab teatud spetsaliseerumist temaatikas ja organisatiivseis alusis. AABS'i poolt korraldatavad konverentsid Põhja-Ameerikas on üld-teemalised, Stokholmis on nüüd aset leidnud kaks eriteemaga üritust. Saksamaal on peetud lisaks iga-aastastele ajaloo konverentsidele Göttingenis väga kitsaid ajastuid või valikteemasid käsitlevaid erikonverentse Marburgis. Kava piiramine on soodustanud koguteose ilmumist esimese Marburgi konverentsi kohta, kusjuures teise toimetamine on käigus.

Kõikide nende konverentside raames on „suheldud," kui see tähendab Ida-Euroopa ja Nõukogude Liidu õpetlaste osalemist. Igatahes ei tohiks antud tingimusis sugugi üleliigselt nuriseda Stokholmi konverentside korraldajate otsuse üle piirata neid üle-aastalisi üritusi mingi peateemaga. Õpetlaslikust seisukohast ei ole see laita otsus, ning valitsevas ülemaailmses Balti uurimiste mastaabis on ta täiesti loogiline ja talutav. Pagulas-poliitiliseil ringkonnil on teinekord kasulik meenutada, et kõikide konverentside toimumine üld-teema alusel ei ole õpetlaslikust lähtekohast hinnatuna iseenesest tarvilik, ning veel enamgi, et taoliste konverentside korraldamine ja rakendamine poliitiliste eesmärkide saavutamiseks neutraliseeriks täiesti nende olulise rolli üldpildis.

Tõnu Parming

MÜÜA
moodsas eestlaste korterimajas, Yonge & Eglinton raj.,
2. magamistoaga kondomiinium-korter
täiskasvanuile. Hind $105.000.—. Helistada õhtuti 6—8,
tel. 484-8453

Uue eesti korterimaja uudiseid

Maikuust peale, kui esimene informatsioon välja saadeti uue eesti korterimaja ehitamiseks, on peetud koosolekuid linnavalitsusega, laenufirmadega ja kohapealsete elanike esindajatega. Peetud koosolekuil on näidatud positiivset suhtumist, mistõttu minnakse edasi projekti järgmisse astmesse. Neljapäeval, 25. augustil kell 7.30 õhtul toimub Eesti Maja väikeses saalis korterihuviliste ja ostjate koosolek, kus arhitektid G. E. Laikve ja E. Taul ning advokaat J. Järvalt annavad ülevaate koos plaanidega uuest korterimajast. Majade asetus on veidi muudetud. Korterid on pindalalt suuremad ja luksuslikumad: ühe magamistoaga 800—910 ruutjalga, kahe magamistoaga 1020—1290 rj., kolme magamistoaga 1360—1640 rj.

Korteri hinnas on õhujahutus, maa-alune auto parkimine, Euroopa stiilis köögikapid ja sisseehitatud nõudepesumasin, siseujula üldiseks kasutamiseks, TV julgeoleku kontroll-süsteem igas korteris.

Finantseerimine on lihtsustatud: sissemaks on 10% korteri kinnipanekul pluss 15% kui ehitusluba on käes. Ehituse ajal rohkem maksta ei ole. Kui ehitus on valmis võib omanik selle välja maksta või 75% ulatuses laenu võtta soodsa protsendiga Toronto Eesti Ühispangast või soovikorral mujalt. Sissemaksetud rahad on kindlustatud ja protsente teenival arvel meie advokaadi järelvalve all. Rahad makstakse tagasi koos protsendiga kui ei ole võimalik projekti teostada.

Uus eesti korterimaja tuleb luksuslik, aga siiski 10% odavam teistest sama kvaliteediga ehitustest. Asukoht on kõigiti sobiv. See on juba nüüd otsitav rajoon ning seda veelgi rohkem tulevikus, sest see on North Yorgi linna keskuse lähedal, allmaa-raudtee jaam jaluse kaugusel, bussipeatus ukse ees, 401 maantee paari minuti kaugusel, park on üle tee, suur äride keskus ehitusel Finch'i ja Yonge nurgale, üksikelamute rajoonis.

Et saada sobivat laenu eesti kondomiiniumi korterimaja ehitamiseks on tarvilik 50% korteritest ette müüa. Selleks on oluline, et kõik tõsised ostuhuvilised eelolevast koosolekust kindlasti osa võtaksid.

Koosolek peetakse: neljapäeval, 25. augustil 1983 Eesti Maja väikses saalis kell 7.30 õhtul.

Skaudisõprade laager Rootsis

Rootsis, eesti noorte laagripaigas Koitjärvel olid seekord laagris skaudisõbrad, kes on vähemalt 21 aasta vanused. Kolmekümnepealises laagriperes domineerisid siiski noored skaudisõbrad, paljud endised skaudid, keskmine vanus oli ainult paar aastat üle alammäära. Laagripere tegevuse eest oli hoolitsetud ja populaarsed olid eriti mitmesugused spordialad.

Vajame

LAPSEHOIDJAT

2 päeva nädalas (4 kuune tütarlaps) Yonge & Eglintoni raj.

Paomees/Vastopä, tel. 482-6430

Eesti Sihtkapital Kanadas

Annetused, testamendi-pärandused ja mälestusfondid on tulumaksuvabad. Suunake oma annetused noortele ja teistele eesti organisatsioonidele

Eesti Sihtkapital Kanadas

kaudu tulumaksuvaba kviitungi saamiseks. — Eesti Maja, 958 Broadview Ave. Toronto, Ont. M4K 2R6

SPORT

XVI Lääneranniku Eesti Päevade spordimängud

Spordimängud peeti 27.—30. juunini 1983 enamikus meestele ja naistele San Francisco Riikliku Ülikooli maa-alal. Kavasse oli võetud võrkpall, tennis, täpsuslaskmine, lauatennis, pikamaajooks, golf, male ja bridzh.

Võrkpall kujunes osavõtu poolest (üle 40-e sportlase) kõige arvurikkamaks võistluseks. Meeskondi olid väljapannud Los Angeles, Portland, Vancouver ja Idarannik. Esimeseks tuli Idarannik, kes võitis Raimond Lepp'a nimelise rändkarika. Teiseks jäi Portlandi meeskond.

Naiskondi esindasid Los Angeles, Portland ja Kalev Estienne. Portlandi naiskond võitis August Kollom'i nimelise karika, Kalev Estienne jäi teiseks.

Parimaks võrkpalluriks osutus Ilmar Tarikas Idarannikult, kellele anti Los Angelesi Spordiklubi karikas.

Tennis oli osavõtu arvult järgmine; mehi oli platsil 16 ja naisi 8. Uno Veideman ja Erika Andreas, San Franciscost, kumbki võitis EOLL (Eesti Organisatsioonide Liit Läänekaldal) juhatuse karika. Ella Arusoo, Montrealist, seenioriina võitis Veera Nõmmiku nimelise karika.

Täpsuslaskmine peeti Pacific Rool & Gun Klubis 14-e osavõtjaga. Valdek Parik, San Franciscost, võitis Osvald Sibula nimelise karika. S.F-i meeskond sai E. Lauri nimelise rändauhinna.

Pikamaajooks üle kuulsa Golden Gate'i silla oli väljameelitanud ainult kuus vanemat ja neli nooremat jooksjat, kes ülikooli territooriumilt viidi autodega kohale. Üle silla ja tagasi, umbes 2 miili (3,2 km) jooksid vanade klassis: Mart Kask — 22 min., Heino Jõgis — 24, Jaak Vilms — 25 ja Hans Malbe — 25 minutit.

Noortest saavutasid (14 ja alla) Andres Kask — 20 min., Aleks Kask — 21, Alisa Kask — 24 ja (15—17 a.) Eddi Tael — 22 min.

Vanematest jooksid poole maad Reet Kask — 13.20 ja Jüri Vilms 15.10.

Siinjuures peaks veel mainima, et kiireima aja saavutaja Andres Kask, tegelikult võistles noorte kergejõustikus 11—12 a. klassis ja paremuselt teise ajaga Aleks Kask oli 9—10 a. klassis!

Lauatennise võitis Steve Villmann, Portland, saades auhinnaks EOLL juhatuse karika.

Golfivõistlus peeti Dilden Park'is, mis asus Oaklandi linnas teisel pool C.F.-i merelahte. EOLL juhatuse karika võitis Lembit Parik, S.F.

Male võitis Jaak Järve, Toronto, saades EOLL juhatuse karika.

Bridzhi rändkarikas läks Otto Edur'ile ja Endel Laumetsale, San Franciscost.

Parimaks sportlaseks valiti Valdek Parik, S.F., kellele anti John Ostrati rändkarikas. Rändkarika sai ka San Francisco spordikeskus.

Ka seekord jäid kõrvaltvaatajale müstiliseks parimaks sportlaseks valimise alused kaheksalt erinevalt spordialalt. Üldparima nime ärajätmine lihtsustaks auhindade üleandmist, mida saaks teha varsti pärast iga ala lõppemist ja mitte paar päeva hiljem mõnel muul üritusel-rahvapeol.

Praktiline ei tundu ka rändauhindade andmine, eriti üksikisikutele, sest kaugelt kohaletulnud sportlasel võib paari aasta pärast puududa võimalus karika kaitsmiseks. Samuti, eesti võistlustel pole näha olnud kohest kohapeal nime graveerimist auhindadele.

Päevade kava järgi oli spordimängude alguseks kell 8 hommikul, väljaarvatud lauatennis kell 9.00. Selline kava pani spordihuvilised ja osalt ka sportlased dilemma ette — mis sporti valida. Näiteks, esmaspäeval sattusid kokku täpsuslaskmine, male ja kabe; teisipäeval noorte- ja masterite kergejõustiku ajal mängiti võrkpalli, golfi ja bridzhi; kesknädalal noorte ujumise ajal toimusid veel võrkpall, tennis ja lauatennis, ning neljapäeval ülesilla jooksu ajal kestis tennisemäng.

Kuna hommikuti oli ka muid üritusi — ühendkooride harjutused, kirikus palvused, filmide etendused j.m., siis pole väga imestada, et nii mõnelgi lapsevanemal polnud mahti minna ergutama nii oma kui ka teiste lapsi.

Jäi selgusetuks, kas ja millist prioriteeti kasutati spordimängude kava koostamisel. Kui oleks tahetud tiivustada noorte kergejõustikku, millest alati rohkemalt osavõtjaid, siis oleks olnud vajalik muude ürituste alguse küllaldane edasilükkamine. See oleks tublisti koodustanud pealtvaatajate minekut staadionile ja kohtunike ning abiliste leidmine oleks samuti olnud hõlbustatud.

Tõsisemalt peaks tulevikus vaagima üsna väikesearvuliste osavõtjatega mittestaadioni spordialade ärajätmist Päevade Kavast. See vähendaks korraldajate raskusi, kes San Francisco LEP Spordimängude puhul tegid palju tõhusat tööd, et võistlusi ladusalt läbiviia.

erk

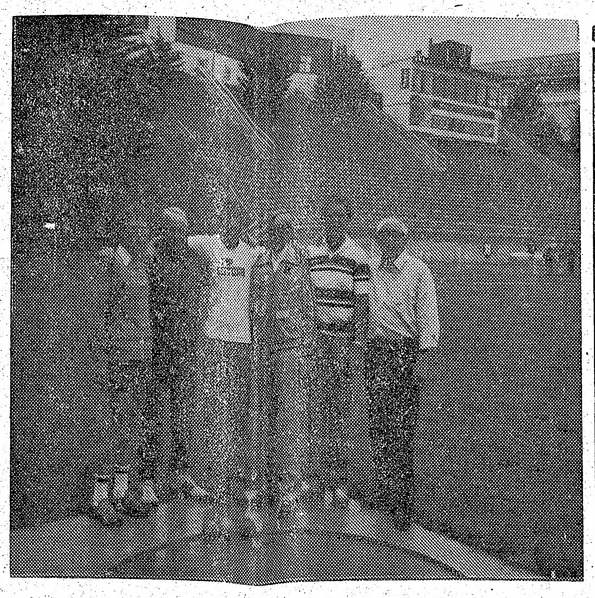

XVI Lääneranniku Eesti Päevade üheks osaks oli Masterite võistlus. Pildil osavõtjad, vasakult Jaak Vilms, Hugo Voore, Aarand Roos, Ermo Kulmar, Otto Edur ja Arno Bender.

Foto: E. Kulmar

Spordimärkmeid

Kanada kergejõustiku esivõistlustel Calgary's 11.—12. juunil saavutati järgmisi resultaate:

Mehed

100 m — D. Williams, Torontos.

200 m — D. Williams 20,82.

400 m — B. Saunders 46,63, Toronto.

800 m — S. Hoogewerf 1.49,85, Vancouver.

1500 m — D. Reid 3.47,36, Toronto.

110 m tj — M. McKoy 14,02, Toronto.

400 m tj — L. Guss 51,54, N. Westminster.

20 km kõnd — M. Jobin 1:25.51,1, Quebec.

Kaugus — I. James 7.63, Toronto.

Kõrgus — M. Ottey 2.23, Toronto.

Kolmik — L. Golding 15,98, Toronto.

Kuul — P. Pauletto 19,80, Quebec.

Oda — P. Olson 81,40, N. Westminster.

Vasar — H. Willers 64,38, Vancouver.

Naised

100 m — A. Taylor 11,32, Toronto.

200 m — A. Taylor 22,91.

400 m — M. Killingbeck 51,33, Toronto.

800 m — B. McRoberts 2.06,06, Vancouver.

5 km kõnd — A. Peel 23,17, Ottawa.

Kaugus — C. Galloway 6,07, Quebec.

Kuul — R. Hauch 15,80, Toronto.

Oda — M. Lapres 54,28, Quebec.

☆

Kergejõustiku kolmikmaavõistlusel juunis Lappeenrantas Soome võitis Inglismaad (II koosseis) 129:88 ja Shveitsi 128,5:78,5.

☆

3. Londoni maratonil startis 17000 jooksjat (soovijaid oli üle 40000). 30 meest jooksid alla 2 tundi 14 min. ja 10 naist alla 2 t. 40 min.

☆

Venelanna Ljudmila Baranova jooksis 10000 m 31.35,01-ga, mis ületab Mary Tabbi (USA) mullusuvise maailmarekordi 31.35,3.

erk

RAAMATUID

MÜÜGIL „VABA EESTLASE" TALITUSES

	Hind $	Saatekulu ¢
EESTI SKAUTLUS VIISKÜMMEND AASTAT	2.—	$1.—
ESTONIAN SCOUTING	3.—	.50
Fred Limberg — ISAMAA EEST	18.—	.70
EDUARD RÜGA graafik ja maalija	9.—	.70
A. Käbin — VAIM JA MULD	5.—	.70
Ivar Ivask — ELUKOGU	10.—	$1.—
L. Kaagjärv — AASTAPÜHAD piibliteoloogilisi vaatlusi	7.50	$1.—
Heino Jõe — LUGU KÄBIST, LUGU KÄNNUST	2.—	.50
Evald Mänd — AASTATE PÄRAND (kolmas valimik vaimulikke vaatlusi)	8.—	.50
Juhan Kangur — VAIM, VÕIM JA VABADUS	7.50	.50
Hanno Kompus — KUSTUTAMATA NÄLG KUNSTI JÄRELE	11.—	$1.—
Anna Ahmatova—Marie Under — REEKVIEM	3.50	.50
Herbert Michelson — KODUMAALT VÕÕRSILE	10.—	.50
Herbert Michelson — SKAUTLIKUL TEEL	3.—	.50
Herbert Michelson — NOORSOOTÖÖ RADADEL	3.—	.50
Herbert Michelson — EESTI RADADELT	9.—	.50
ESTONIAN OFFICIAL GUIDE	5.—	.50
Paul Laan — MÕTTELEND — pilte ja peegeldusi	5.—	.50
A. Küng — A DREAM OF FREEDOM	18.—	.70
August Kubja — KADUNUD KODUD — mälestused	4.—	.50
August Kubja — MÄLESTUSI KODUSAARELT	2.—	.50
Aarand Roos — JUMALAGA, KARS JA ERZURUM	6.—	.50
Ants Vomm — VARJUD (luuletuskogu)	8.—	$1.—
Salme Ekbaum — AJATAR (luuletuskogu)	4.—	.50
Ants Vomm — MINU HING (luuletuskogu)	20.—	$1.—
Aarand Roos — JUUTIDE KUNINGAS TALLINNAS	6.—	.50
Johan Pitka — RAJUSÕLMED	8.80	.50
Urve Karuks — KODAKONDUR (luuletuskogu)	6.—	.50
Hannes Oja — KOPUTUSED ENESES (luuletuskogu)	1.50	.50
Hannes Oja — TUNNETE PURDEL (luuletuskogu)	2.75	.50
Andres Küng — MIS TOIMUS SOOMES?	14.—	.50
Einar Sanden — LOOJANGUL LAHKUMINE TALLINNAST	16.20	.50
VARRAKU JUTULEHT — KUS ON NEEME VANAVAARA?	5.—	.50
V. Veedam — LURICH AMEERIKAS	8.—	.70
VARRAK — kevad 1982	5.—	.50
VARRAKU JUTULEHT Sügis 1982	5.—	.50
E. Uustalu — TAGURPIDI SÕUDES (Mälestusi 1914—1943)	18.—	$1.—
A. Roos — RÄNDAMAIE (luuletuskogu)	6.—	.70
Prof. Felix Oinas — KALEVIPOEG KÜTKES j.m. esseid	13.—	$1.—
E. Sanden „SÜDA JA KIVID"	19.50	.70
I. Külvet — NÄITEMÄNGURAAMAT (5 näidendit)	15.—	.70
RISTSÕNAD I	2.50	.50
H. Rajamaa — MARIE UNDER INIMESENA	4.—	.50

RAAMATUID LASTELE:

KALEVIPOEG (õppe- ja tööraamat lastele)	3.—	.50
ÕPETA MIND LUGEMA I (õppe- ja tööraamat eelkoolialistele lastele värvitrükis)	4.—	.50
ÕPETA MIND LUGEMA II (õppe- ja tööraamat eelkoolialistele lastele värvitrükis)	5.—	.50
EESTI KEELE HARJUTUSTIK I	3.—	.50
PIKKE MIKKE — Tuttsaba ja vuttsaba	2.50	.50

Friedrich Reinhold Kreutzwald

KILPLASTE

IMEVÄRKLIKUD, VÄGA KENTSAKAD, MAAILMAS KUULMATA JA TÄNINI VEEL ÜLESKIRJUTAMATA JUTUD JA TEOD

Kalkuni keelest maakeelde tõlgitud ja meie külade kombilikku mõnes tükis ümber solgitud

18.

Ülemisanda ette astudes, rääkis kogukonna-peavanem nõnda:

„Austatud linnupiim! Ärge pange pahaks ega võtke vihaks, kui teile omast kehvusest ühe potitäie ülemisandat anniks, meeleheaks ja kingituseks toome."

Uppakallo ülemisand ei jõudnud oma naeru kinni pidada selle jutu üle, vaid võttis kübara peast ja pani suu ette varjuks, et kilplased tema naeru ei näeks.

Aga kogukonna-peavanem arvas ülemisanda aupakkumise pärast kübara peast võtvat ja palus vastu:

„Aus linnupiim — i s a n d, tahtsin ütelda — pange kübar pähe: teie olete niisama valitseja Uppakallos kui mina Kilplas."

Siin tahtsid potikandjad poti õlalt maha panna, kogemata aga libises pott põrandale ja lõhkes kildudeks, nii et kõik mesi põrandale läks. „Tuhat ja tuline teie sisse!" hüüdis peavanem vihaga: „kas teil näpud põlenud, et paremini ei oska kinni hoida? Oh, teie lontrused, kelmid, mõrtsukad ja vargad, kes teie kilplaste kuulsat nime nagu röövlid ja mõrtsukad ülemisanda silma nähes ära teotate ja otsekui vargad kogukonna vara ära raiskate." —

Siiski ei raatsinud mehed linnupiima lasta hukka minna, vaid langesid üheskoos kõhuli põrandale ja hakkasid mett lakkuma. Uppakallo ülemisand tänas neid hea soovimise eest ja ütles:

„Mis teie heal meelel mulle olete toonud, on niisama hea, kui oleks see minu kätte saanud."

Kahekümne teine peatükk.

Kuidas Kilpla peavanem Uppakallo isandaga ühes lauas sööb.

Teisel päeval laskis Uppakallo ülemisand uhke võõraspidu valmistada ja Kilpla kogukonna peavanema ülemate nõuisandatega endale võõrsile paluda. Kilplased panid paremad pulma- ja pidulõlikonnad selga ja läksid õigel ajal kõik üheskoos sinna.

Ma võiksin küll lugejale roogasid nimetada, mis siin järk-järgult lauale toodi, aga esiteks läheks kirjutamine mulle raskeks, sest minu sulg on alles õppimata ega jõua teiste merekaldaste hanesulgede kõrval, mis kõik kaubaturud täidavad, iial võidu joosta. Ja teiseks paneks roa nimetamine mõnel suu vett jooksma, et sest midagi maitseda ei saa:

„No mis imme assi ta siis on? Oh sinna kallis aeg! — kilkasid naesed ja lõid kässa kokko." Tahab ka kirjameheks minna ja ei oska veel seda üles panna, mis võõraspeol süüa antakse. Meie kirjasand teeks seda, enne kui teine mees kolm korda aevastanud.

Tõsi küll, sõbrad, igal mehel oma loodud teerada. Taevas talitsegu mind, et ma teie kuulsate kirjameeste juurde kooli ei läheks, kus üht vanasõna mööda: „ka veikese hiiridel teravad kõrvad" peavad olema. Aga kus on üks „kirjasand", kes mind õpetab „tuderima", mis hiiridel, tuderima ja kõik need uued sõnad tähendavad, miska tänapäev need kenad jutud „sorrinal eddasi" jooksevad, nagu oleks kirjutaja sulg „anni rasvaga märitud" — hane rasv ja määr on selle vastu üsna tühi. Kes niisuguseid asju raamatuist loeb ja sealjuures pööraseks minemata oma pisut maakeelt hoopis ei unusta, sel peab enam kui inimese vaim olema. Aga tõttame võõraspeole tagasi ja paneme tähele, mis jutud kilplaste keskel siginevad.

Üleval laua otsas istus Uppakallo isand, natuke alamal paremal pool laua taga Kilpla kogukonna-peavanem, teised kõik reas mõlemal pool lauda; teise pika laua ülemal otsas istus Uppakallo isanda poeg, üks väga viisakas priske noormees. Kogukonna-peavanem vahtis sagedasti Uppakallo noorisanda peale, kuni ülemisand küsis:

„Mis sa sest noorest mehest arvad?"

Peavanem kostis küsides vastu: „Eks see ole teie oma poeg?"

„Jah," vastas ülemisand.

„Tõepoolest," ütles kogukonna-peavanem — „seda ma arvasin kohe, kuidas kana, nõnda muna; kuldsel linnul kuldne muna. Aga kas noorisandal ei ole sügisel lusti kosja minna? Meie külas on palju priskeid tütarlapsi ja käib neil ümberkaudu palju kosilasi — siiski kuulus Kilpla sugu ei taha heal meelel võõrasse valda mehele minna!" —

„Mis sa arvad," — ütles ülemisand — „kas minu pojal peaks lootust olema teilt abikaasat saada?"

Kogukonna-peavanem nihutas end natuke võõra isanda ligemale ja ütles siis:

„Kulla isanda-papa! Kui mulle hea kingituse tõotate, siis võib lugu korda minna; minu soovitamine ei lähe iial nurja."

„Iga töömees on oma palga väärt," ütles ülemisand, „aga nimetage mulle hinda?" —

Kogukonna-peavanem rüüpas kannust tugevasti mõne lonksu keelekastet, et jutt libedamalt jooksma läheks, ja ütles siis:

„Kas tahate mulle anda paari nahkpükse villase voodriga, paari saapaid, sinise kuue ja punase vöö, pealegi minu naisterahvale siidrätiku ja saksavärki tanu, siis talitan korrale?"

Ülemisand tõotas tingitud palka maksta, kui ta tütarlast näha saaks, keda tema poja naiseks pakuti. Kogukonna-peavanem kostis:

„Saatke oma poeg sügisel siia, siis muretsen selle eest, et ta salamahti tütarlast võib silmata, olgu kas rehepeksmise või linakolkimise töö kallal. Oleks mul enesel üks tütar, siis peaks teie poeg mulle koduväiks tulema ja võiks aegamööda kogukonna-peavanemaks tõusta."

Uppakallo isand lubas asja pikemalt läbi arvata ja aegamööda kirja läbi vastust anda; aga tänini ei ole post seda kirja Kilpla toonud.

Küll saame edaspidi näha, kui Tartu „Tallorahva Postimees" ja Pärnu „näddali-leht" jooksma pääsevad, kas nende paunad Uppakallost kosjakirja Kilpla viivad, mis poolikule jäänud asja korrale toimetavad.

Kahekümne kolmas peatükk.

Kuidas kilplased Uppakallo isanda endale võõrsile paluvad ja mis seal pikemalt juhtus.

Peale seda kui kilplased ülemisanda laual kõhud roaga ja pead õlle ja viinavinguga olid täitnud, ka üleval lühidalt tähendatud jutu kõrval veel mitu teist kohalist kena juttu olid vestnud, tuli aeg kätte koju hakata minema. Enne minekut astus kogukonna-peavanem Uppakallo isanda ette ja rääkis enese ja teiste seltsimeeste nimel nõnda:

„Aus isanda-papa! täna oleme üheskoos teie lauas söönud ja joonud, et vatsad kippusid rebenema: — aitüma hüvade andide eest! Aga nüüd on meie kohus teile jõudumööda lahket vastuvõtmist ja heldust kätte tasuda, sellepärast palume teid täna õhtu meile võõrsiks tulla. Seal tahame meie veel üheskoos pidusid maitseda ja märga sööma peale võtta, kuni südamed ilutsema lähevad."

Uppakallo isand lubas tulla, lootes seal pikemalt naljakat ajaviitust kilplastest tundma saada; siiski palus ta mehi seda mitte pahaks panna, kui ta nende kannust ja pudelist märga ei võtaks.

„Ei sest ole süüd," — kostis kogukonna-peavanem — „mida vähem teie kulutate, seda enam jääb meile järele. Meie tahame selle eest hoolt kanda, et midagi kallist asja raisku ei lähe."

(Järgneb)

Ahti Pae

Mahtra sõjast 125 aastat

3.

KARISTAMINE

Mahtra ülestõus pani hirmukihasse nii Eestimaa kubermangu kui ka tsaari õukonna. Tsaari vend suuradmiral Konstantin ruttas Paldiskist Tallinna ja tellis Kroonlinnast välja kaks sõjalaeva. Aleksander II saatis Tallinna oma tiib-adjutandi kindralmajor Issakovi, kes 6. juunil tsaarile teatas, et „võibolla saab läbi ilma dessandita Peterburist". Kiirmarsil saadeti neli pataljoni Oranienbaumi. Kohapeal mobiliseeriti kõik jõud ja Harjumaa ujutati sõjaväega üle. Kuid nüüd puhkesid vastuhakud ja rahutused ka teistes kohtades — Järva- ja Virumaal, Läänemaa rannikul ja isegi Hiiu saarel, kuigi mitte enam Mahtra mõõtmeis.

Mahtra ülestõusu teostasid talupojad Juuru, Rapla ja Kose kihelkondadest. Nüüd alustati vastuhakkajate püüdmist ja karistamiseks etevalmistamist. Tsaari erikorraldusega moodustatud sõjakohus mõistis kohtu alla antud 65-st talupojast 59 surma mahalaskmise läbi. Seda otsust ei juletud siiski ellu viia. Kuid ka pehmendatud karistusmäärad olid julmalt karmid.

Mahtra sõja eest said karistada 41 meest, kes aeti läbi kadalipu, 3-le anti vanglakaristus ja 12-le loeti karistuseks eeluurimise ajal vanglas viibitud aeg. Karistusest vabastati 6 meest.

KARISTATI JÄRGMISELT

1000 hoopi kadalippu ja 20 aastat sunnitööd — peremees Ado Andrei Mahtrast ja sulane Peeter Olander Kaiust.

600 hoopi kadalippu ja 6 aastat sunnitööd: sulane Hans Piller Kaiust, sulane Jaak Kastan Mahtrast, sulane Ado Trost Kaiust ja peremees Jaan Kroon Maidlast.

600 hoopi kadalippu ja 5 aastat sunnitööd: sulane Otto Olander Kaiust ja sulane Mihkel Bauman Juurust.

400 hoopi kadalippu ja Siberisse saatmine: peremees Daniel Schmiedeberg, Arusepa Mahtrast, peremees Daniel Schmiedeberg, Mäe Mahtrast, peremees Oti Jüri Rosenmäe Mahtrast ja peremees Juhan Reinvert Mahtrast.

100 hoopi kadalippu ja Siberisse saatmine määrati talitaja Hans Tertsiusele ja veel 10-le mehele Kaiust, Juurust, Purilast, Harmist ja Kuimetsast.

80 hoopi kadalippu ja 4 aastat sunnitööd või Siberisse saatmine määrati 5-le mehele.

70 hoopi kadalippu ja 2 aastat sunnitööd või Siberisse saatmine määrati 6-le mehele ja kahele mehele ainult 70 hoopi.

50 hoopi kadalippu said 5 meest. Peremees Priidik Kastan sai 6 kuud vanglakaristust.

Karistamine toimus 10. veebruaril 1859. a. Mahtra mõisa piirdeaia juures lumest puhtaks roogitud põllul, millele rahvas hiljem pani nimeks verepõld. Karistusalused toodi Tallinna vanglast raudus Mahtrasse 400 soldati, 28 kasaka ja 6 ratsasandarmi valve all. Peksmise päeval oli 10 kraadi külma. Verist vaatemängu trummipõrinate saatel oli käsutatud pealtvaatama Mahtra ja ümbruskonna rahvas.

„HEITKE ENNAST ÜLEMATE ALLA . . ."

Peksmise eel pidas pastor Berg vaimuliku manitsuse, milles ta m.h. ütles: „Igga hing heitko ennast üllematte alla, sest üllemaid ep ole muido kui Jummalast . . ." Kõik talupojad peale kahe, kes nõrkesid (neile oli määratud 70 hoopi) said kätte neile määratud arvu hoope. Kuidas küll Ado Andrei ja Peeter Olander kannatasid välja 1000 hoopi! Aga nad tegid seda . . .

Hans Tertsius viidi Siberisse Omi jõe kaldale, 120 km Omski linnast ja 15 km Ivanovka külast, kus oli asustamata maa. Sinna saadeti ka teised Mahtra mehed, kelledele hiljem saabusid järgi nende naised ja lapsed.

Sada aastat hiljem, 10. veebr. 1958. a. kirjutas Hans Tertsiuse pojapoeg Siberist: „Mahtra mehed ei kaotanud eluusku. Nad hakkasid suure õhinaga uut elupaika kohendama. Varsti tekkis Omi kaldale uus küla — Vana-Viru. Vanaisa ehitas küla lähedale ka tuuleveski. Ta elas 80 aasta vanuseni ja suri 1900. aastal. Ta surm oli väga kerge. Sõitis poja Antsuga veskilt koju, noor Ants esimesel hobusel isa tagumisel; kui vanker koduväratil seisma jäi, läks noor Ants isa üles ajama, kes arvatavasti oli uinunud, kuid leidis, et isa on juba külm." Hans Tertsiuse poolt ehitatud elumaja on praegugi alles Vana-Viru külas.

Mahtra ülestõus, mis oli kaasaja võimukandjatele suureks ehmatuseks, tekitas päravee uutele reformidele. 1863. a. anti uus passiseadus, mis suurendas liikumisvabadust. 1865. a. keelati ära mõisnikel talupoegadele ihunuhtluse andmine. 1868. a. keelati rendilepingute sõlmimine teoorjuse peale. Algas raharendi ja talude kruntimise aeg. Kuid algas ka väljarändamine Venemaale, kus iseseisvuse eel elas juba 200 000 eestlast.

MOMUMENDID MAHTRA MEESTELE

Mahtra meeste heroilisele ülestõusule on järelpõlved püstitanud kaks monumenti. Üheks neist on kirjandus-kultuuriline Eduard Vilde romaan „Mahtra sõda", mis ilmus a. 1902 K. Pätsi toimetatud ajaleht „Teataja" veergudel ning sai laia ja erakordselt sooja tähelepanu osaliseks. Teine on endise Mahtra häärberi asukohale 1933. aastal püstitatud raudkividest aluse ja obeliskiga mälestusmärk, mille idee andjaks ja teostuse organiseerijaks oli tolleaegne Sepa talu noorperemees Johannes Tutt, Kaitseliidu Juuru malevkonna päälik.

Eduard Vilde külastas sajandivahetusel Mahtra võitlusvälju, rääkis paljude veel elus olnud kaasaegsetega, kogus autentset materjali arhiividest ja tutvus ka Hans Tertsiuse poolt tehtud ülestähendustega, mis ajakirjanik Luiga kaudu toodi kodumaale. Vilde kirjutas oma „sotsiaalse romaani" suure kaastunde ja haarava visuaalsusega. Ta romaanist on ilmunud mitu kordustrükki. Seda teost võib tänapäeval ja tulevikuski suure naudinguga lugeda, kui ollakse eesti rahva elupõlvedest huvitatud.

Johannes Tutt põgenes 1944. a. sügisel kodumaalt koos abikaasa ja kahe sülelapsega Saksamaale, kus ta mahtrameheliku visadusega, päeval ülikoolis õppides ja öösel trammikonduktorina sõites, seitse aastat hiljem saavutas dr.vet.med. teadusliku kraadi. Ta töötas seejärgi loomaarstina Finspångis, Rootsis, kus ta praegugi maalikunstnikuna tegutseb oma uues kodus.

Kohtame Johannes Tutti ja ta abikaasa Leilit nende kevadiselt õitsele löönud aias. Ajame juttu majas, mis peremehe plaanide kohaselt tehtud ning mille kohta ta ütleb: „Vakamaa on 400 ruutmeetrit, minu maja ainult 550 ruutmeetrit". Lahke pererahvas, mõlemad mahtralased, jutustavad Mahtra mälestusmärgi saamisloost järgmist:

Loodus kutsub

133 piltilusat mänguväljakut teile külastamiseks ja avastamiseks.

Ontario Provincial Parks

Ontario Ministry of Natural Resources — Alan Pope, Minister; William Davis, Premier

Lähemaks informatsiooniks helistage

965-4008

Walesa ütles:

Jaruzelski mõtles head

VARSSAVI — Kuigi Lech Walesa hindas sõjaseaduse lõpetamist kui teesklust, oli tal üllatavalt häid sõnu ütelda Poola presidendi ja juhi kindral Wojeceich Jaruzelski kohta.

„See võib näida üllatavana, aga ma võin öelda, et ma hindan Jaruzelskit kui isikut ja arvan, et ta mõtles oma tegevusega poolakaile head, aga tema võimalused on olnud piiratud", ütles Walese pärast seda, kui Poola valitsus lõpetas 585 päeva kestnud sõjaseaduse.

Walesa osundas, et Jaruzelski oleks valmis kasutusele võtma rohkem liberaalsemat ja demokraatlikumat poliitikat,

aga ta võimalused olid olnud kitsendatud geopoliitiliste asjaolude tõttu, millega vihjati N. Liidu opositsioonile Poola reformide asjus.

Walesa ütles, et Jaruzelski on haruldus Poola juhtide hulgas.

„Mul on olnud kontakte mitmete poliitikutega valitsuses ja ma olen veendunud, et Jaruzelski on ainus mees nende hulgas, kes ei katsu end rikastada ametikoha abil", ütles keelustatud ametiühingu juht. Ta lisas siiski, et Jaruzelski sõjaline tagapõhi pole andnud talle kogemusi ja teadmisi Poola hiiglaslike majanduslike ja sotsiaalsete probleemide lahendamiseks, mis olid kuni sõjaseaduse lõpetamiseni muutmatud.

Reaktsioon sõjaseaduse lõpetamise puhul oli enamuses peagu olematu. Gdanskis, Walesa kodulinnas ja Solidaarsuse ametiühingu sünnikohas, sajad Solidaarsuse toetajad laulsid tänavail,

kui tosinaid ametiühingu aktiviste amnestia alusel poliitiliste vangidena vabastati.

30-liikmeline vabastatute grupp jõudis järgmisel päeval Gdanskisse, nende hulgas mehi ja naisi, kõik olid „säranud" optimismist.

Varssavis sajad poolakad kogunesid lilledest moodustatud risti ümber St. Anna kiriku juurde vanas linnaosas ja laulsid kommunistlikule rezhiimile kriitilisi laule. Ühtki politseinikku polnud lähedal, ega polnud ka segamist.

Poola kohtuministeeriumi ametnikud ütlesid, et 650 inimest oli vanglais või ajutistes interneerimiskeskusis seoses sõjaseaduse vastu eksimustega.

Umbes 60 on kandmas karistust, mida peetakse liiga tõsiseks kuritegude eest, et see mahuks amnestia seaduse alla.

Lääne-Rootsi eestlaste suvepäev

Nädal enne jaanipäeva toimus järjekordselt 39-s Lääne-Rootsi eestlaste suvepäev Borås Ramnaslättenis, kuhu koguneti 29-ndat korda. Ilus päikesepaisteline suvepäev tõi kokku külalisi nii lähedalt kui ka kaugelt. Kaugeimaks külaliseks oli Tiiu Salasoo Austraaliast. Suvepäeva avas Borås i Eesti Seltsi, kui korraldava organisatsiooni esimees Eralt Alt, suvepäeva palvuse pidas Evald Lilleste Göteborgist, Hilda Veske deklameeris K. Meikopi luuletuse „Südametuli" ja aktusekõne pidas Aita Päts. Peokõnele järgnes põimik, mille oli koostanud Alide Saar. Sujuvalt kandis põimiku ette laulugrupp nii laulus kui sõnas. Gruppi kuulusid Alide Saar, Helene Sagrits, Ella Prenta, Magda Heinmaa, Leonore Aarne. Adele Sepp ja Jenny Sammelselg, tekstiosad luges Hermilde Jakobson. Pärast einetamiseks ettenähtud vaheaega järgnes teine osa, kus Arnold Sirkel Göteborgist esines humoreskidega.

Iirlasi, inglasi ja sakslasi USA-s enam kui emamaal

50 miljonit ameeriklast ütleb, et nad on inglise päritolu. Seega elab USA-s rohkem inglasi kui Inglismaal. Ka elab Amerikas rohkem sakslasi kui Ida- ja Lääne-Saksamaal kokku, ning 12 korda rohkem iirlasi, kui elab Iirimaal.

Need andmed pärinevad 1980. aastal rahvaloendusel erilehtedel nõutud andmeil, mis jagati välja selekteeritud perekondadele; kokkuvõtted nendest küsimuslehtedest avaldati 1. juunil.

Selgub, et 21 miljonit ameeriklast märgib oma päritolu Aafrikast. Prantsuse päritoluga inimesi on Ameerikas 13 miljonit, itaallasi 12 milj., shotlasi 10 milj., poolakaid 8 milj.; mehhiklasi elab USA-s 8 milj., indiaanlasi 7 milj., ja hollandlasi 6 miljonit.

Üle miljoni elab USA-s rootslasi, norralasi, venelasi ja portugaallasi.

VES

Balti hõbe ja Tallinna fotod näitusel

Saksa baltlaste ringkirjas (Deutch Baltische Rundschau) teatakse, et Darmstadti lossimuuseumis leiab aset 4. kuni 21. novembrini kaks näitust. Ühel neist on väljas „Balti hõbe möödunud sajandeist" ja teine piltide ning fotonäitus „Reval/Tallinn — vanasti kaubanduslinn, nüüd pealinn".

EESTLASED MAAILMARADADEL

Ameerika Erustunud Isikute Ühingu (AARP) Los Angelese osakonna 12-liikmelise juhatuse koosolekul, mis toimus juhatusse kuuluva ins. H. Tombachi kodus, jaotas pererahvas igale kaks erinevat ERKÜ Eestit tutvustavat voldikut ja J. Kuke ning M. Nikluse margid, täienduseks majaperemehe informatsioonile. Külalised olid tõsiselt huvitatud Eesti saatusest ja lubasid informatsiooni jagada ka oma tuttavatele. H. Tombach kuulub viiendat aastat ka Ameerika Mehhaanika-inseneride (ASME) Ühingusse, kus ta on Seadusandluse Komitee esimeheks. Ka seal on ta pidevalt tutvustanud Eesti saatust ja praegust olukorda.

Göteborgis ja ümbruskonnas elavad soomepoisid tähistasid oma rügemendi aastapäeva Göteborgi Eesti Majas. Avasõna ütles sealse Soomepoiste organisatsiooni esimees Emil Odraks. Külaliskõnelejaks oli „Eesti Päevalehe" peatoimetaja Juhan Kokla. Kohal oli ka soome sõjaveteranide esindaja, kes pidas sütitava kõne. Pärast lauldi ühislaule, milliseid akordionil saatis Ilmar Päts. Enne aastapäeva tähistamist toimus organisatsiooni peakoosolek.

Leicesteri Eesti Maja aastapäeva koosviibimise kavaline osa oli pühendatud eesti koorilaulu suurmeistrile tema 100. sünnipäeva tähistamiseks. Referaadi suurmeistri elust ja loomingust esitas Enn Saluveer, andes tausta helilooja loomingulisele suunale, kus M. Saar Hüpassaare metsavahi pojana juba väiksena kiindus metsa ja loodusse. Näiteid helilooja töödest esitati helilindilt, V. Läänemäe tshellol ja L. Veski klaveril.

Austraalias, Perthis, korraldati novembri alul sealses Eesti Tares mardipäeva koosviibimine mustlasõhtu nime all. Mustlasi, s.o. maskeeritud külalisi oli siiski vähem kui „eestlasi" tammeokstega dekoreeritud saalis. V. Muhu ja Lauren mängisid bajaani ja akordioniga vanatantsumuusikat. Koosviibimisel tähistas Linda Kaljuste oma 65. sünnipäeva.

Toronto Eesti Meeskoori juht Charles Kipper abiellus Mai Tammaruga Baltimores. Juuli keskpaiku toimus Eesti Maja suures saalis noorpaari vanemate kutsel koosviibimine, mis sisult oli kontsert, kus esinesid meie tuntud muusikud. Pildil noorpaar dr. Andrus Voitkiga ja tema poja Eeroga, kes esines tshellol.
Foto: Ilme Lillevars

ADVOKAADID

ENN ALFRED
ADVOKAAT-NOTAR
Room 1002, Royal Trust Tower
Toronto Dominion Centre
Postiaadress: P.O. 326, Toronto
Ont. (Bay & King) M5K 1K7
Telefon: 869-1777
24-tundi telefoni valveteenistus

ADO PARK, Q.C.
HETHERINGTON, FALLIS & PARK
Advokaadid-notarid
365 Bay St., Suite 401. 363-4451
Õhtuti 447-2017 või 929-3425

TÕNU TOOME B.A.Sc., LL.B.
ADVOKAAT — NOTAR
Yorkdale Place, 1 Yorkdale Road, Suite 207
Toronto, Ont. M6A 3A1
Telefon 789-7579
kodus 762-2367

JOHN E. SOOSAAR C. A.
Chartered Accountant
181 University Ave., Ste. 1802
Toronto, Ont. M5H 3M7
Tel. 864-0099

KÕIKIDEKS KINDLUSTUSTEKS
H. LATER & CO. Ltd.
"INSURANCE"
1482 Bathurst St., 4 korr
(Bathurst—St. Clair)
Telefon kontoris 653-7815 ja 653-7816

VABA EESTLANE
TOIMETUS JA TALITUS
avatud esmaspäevast reedeni kella 9—3-ni
Toimetaja H. Oja kodune tel. 481-5316
Telefonid: toimetus 444-4823
talitus 444-4832

KUULUTAMINE VABA EESTLASES
on tasuv ajalehe laialdase leviku tõttu.

üks toll ühel veerul:
kuulutuste küljel $4.75
tekstis ..... $5.—
esiküljel $5.50

Kuulutusi võetakse vastu:
nädala esimesse ajalehte kuni emasp. homm. kella 11-ni ja nädala teise ajalehte kuni kolmap. homm. kella 11-ni.
tel. 444-4832

Väljaspool tööaega:
Helmi Liivandi 251-6495
Leida Marley 223-0080
Postiaadress:
9 Parravano Ct.
Willowdale, Ont. M2R 3S8

„VABA EESTLANE" on vabade eestlaste häälekandja

VABA EESTLANE

Ilmub 2 korda nädalas — teisipäeval ja neljapäeval

Neljapäeval, 11. augustil 1983 — Thursday, August 11, 1983

Seitse Kunsti

Huvitavat Seitsmes kunstis

Kindlasti osutuvad huvipakkuvaks juhuslikkudele külalistele Seitsme Kunsti- Eesti Kunstinädal Seedrioru alguse- ja lõputaktid.

Esimesel nädalalõpul on palju erilisi tegevusi ja demonstratsioone, eriti Linda Pakri-Robertsoni video/näitlemise seminar „Lääts ja limonaad". Kunsti alal on palju huvitavat tegevust, ka Elsa Kochi vaseemailleerimise demonstratsioon. Muusika alal on Peeter Tammearu seminar noodi kiirlugemise õppimiseks. Laagri ametlik avamine toimub pühapäeval kell 10 hommikul.

Normann Reintamme dirigeerimise seminar toimub teisipäeval, 16. augustil.

Viimasel päeval, reedel, 19. augusti pärastlõunal toimub rahvuskultuuriline nõupäev Esto Valley arenguplaani valmistamiseks. Kohal on Eesti Kunstide Keskuse ja EKNu esindajad ning Esto Valley kujundajad. Korraldajad soovivad ka nende ühiskonnaliikmete osavõttu, kes saaksid oma panuse anda planeerimise algusele. Avataktiks on prof. Walter Randi loeng.

Viimane päev on ka külalispäev, kus kõik on teretulnud vaatama nädala jooksul valminud kunsti. Reede õhtul toimub suuresinemine kõikide laagrisolijate osavõtul. Kõik on teretulnud!

Seitsmel Kunstil ei ole eelregistreerimist, igaüks võib ilmuda kohale osavõtma, kui huvi on.

„Armastusega Venemaalt" tagasi

Maine koolitüdruk Samantha Smith lõpetas oma kahenädalalise triumfisõidu Venemaal, kuhu ta kutsuti president Juri Andropovi poolt. Tüdruk viibis Venemaal koos vanematega ja tuli tagasi kohvritäite kingitustega ja suveniiridega vene rahvalt, kelle kohta Samantha ütles, et „venelased on niisamasugused kui ameeriklased", kes soovivad rahu. Samantha tagasitulek Montreali lennuväljale oli võrdne kuninglikele külalistele, kus mitukümmend ajakirjanikku ja TV-kaamerameest üksteise võidu tahtsid näha-kuulda „kõrge külalise" arvamust Venemaa kohta. 11.-aastast tüdrukut nimetati USA noorimaks saadikuks.

Võimuhaare Guatemaalas

GUATEMALA CITY — Guatemaala kaitseminister Oscar Humberto Majia Victores on haaranud võimu seniselt presidendilt, evangelistist brigaadikindral Efrain Rios Mont'ilt, kuna viimane oli olnud täielik usufanaatik peamiselt katoliiklastest olevas riigis, mille pärast ta tegevus presidendina oli tulnud lõpetada. Majia Victores vannutati ametisse järgmisel päeval pärast peagu veretut võimuhaaramist. Mis on saanud endisest presidendist, polnud esialgul teada; uus president on öelnud, et sõjaväelasena ta olevat saadetud erru.

Sri Lanka saatis välja Punase Risti esindajad

COLOMBO — Rahutuste järelsündmused Sri Lankas (Tseilonis) on toonud esile selle traagika, mis langes osaks tamilide vähemusrahvale Sri Lankas, kelle varandused hävitati ja nad ise saadeti tühjadele asustamata aladele. Karm kohtlemine tamilide puhul võeti kasutusele, kuna nad soovisid eralduda Sri Lankast ja iseseisva riigi luua. Kohal olnud kaks delegaati rahvusvahelisest Punasest Ristist, saadeti Sri Lankast välja, kuna mehed olid tahtnud korraldada uurimist ümberasustatud inimeste kohta, et nad saaksid tulemusi teatada Genfis asuvale peakorterile.

MÜ juhatus Kotkajärvel

Kõik on valmis uueks kursuseks

Kotkajärve Metsaülikooli tänavune kursus toimub 20.—28. augustini ja kursuse peateemaks on „Eesti iseseisvuse sünd enne ja nüüd". Peateema kõrval pakub MÜ huvitavaid loenguid eesti kultuuri alalt, eesti keele- ja kõne viimistlemist, õppe- ja huviringide tegevust ning suvepuhkust huvitavas seltskonnas.

Metsaülikooli juhatus 11-liikmelises koosseisus viibis Kotkajärvel 6. ja 7. augusti nädalalõpul pidades koosolekuid ja tehes viimast ülevaatust kohapeal enne uue kursuse algust. Üldjoontes on kõik korras, vaja on teha vähemaid korrastamisi ja kohale toimetada kursuse teostamiseks vajalikke tehnilisi seadmeid. MÜ raamatukogu toodi Kotkajärvele juba sel nädalalõpul.

MÜ juhataja Käbi Lokk tegi kokkuvõtliku ülevaate ka tegevuskava ja personali osas. Üldiselt on eelseisev kursus paremini informeeritud okupeeritud kodumaa oludest.

Aarne Vahtra omab mitmekülgset teavet ja tema ettekannetest võivad valgustatud saada alad nagu Eesti kutseline teater tänapäeval, noorte ehitusmalevad, loominguliste liitude tegevus j.m. Aarne Vahtra teatas oma tulekust — ta viibis sel ajal Hispaanias Einar Sandeni suvilas. Teised kaks — Aranovichite abielupaar — kes Eestist pääsesid aasta eest ja elavad praegu Ühendriikides, käsitlevad Eesti põllumajanduse praegust seisundit..... ja vähemusrahvuste probleeme vene-dominatsiooniga Nõuk. Liidus.

MÜ avaloengu peab ajaloolane Imre Lipping. Rein Taagepera vaatleb piirirahvaste: Soome, Eesti, Läti ja Leedu iseseisvuse sündi võrdlevalt ja ka seda, miks Karjala ja Ingeri iseseisvuseni ei jõudnud. Taageperalt on veel ettekanne Jüri Kuke surmast ja ta tegutseb ühe eesti keele rühma juhendajana. Teised juhendajad on Oscar Müllerbeck, Vello Salo, Mart Laanemäe ja Vello Sermat. Roman Toi ettekanne käsitleb Artur Kapi kantaati.

Muusikat harrastatakse veel Taavo Virkhausi muusika õpperingis ja Roman Toi koraalide huviringis.

Õpperinge juhendavad veel Valli Naelapea, Heino Susi ja Heino Ainso. Viimane esitab loenguna Eesti tuleviku küsimusi.

Huviringidest on esmakordne varrastel kudumine, mida juhendab MÜ pereema Hilja Jukkum, kunst ja joonistamine — Hardu Keck, loodusvaatlus — Vello Soots ja „tühja taga-ajamine" Linda Valteri juhendusel. MÜ õppematerjalid antakse osavõtjaile eelmiste aastate eeskujul kursuse kausta näol, kus peateema raamistuseks leidub ka ajalooline kronoloogia Eesti iseseisvuse sünni aastakümnete kohta.

Metsaülikooli pere leiab majutuse Kotkajärve hoonetes ja telkides ning saab toitu Hilja Jukkumi organiseeritud köögist.

Viimasteks informatsioonideks juhataja Käbi Lokki telefon (416) 463-9065.

Seedrioru loteriivõidud

Peavõit pilet nr. 0183, A. Luiker, Toronto, Ont.

Seedrioru juubeliraamatu võitsid järgmised piletid:

NR.
1040 E. Rätsep, London, Ont.,
0722 Leida Pall, Downsview, Ont.,
0048 R. Heag, Cambridge, Ont.,
1261 H. Raag, Forestville, N.Y.,
0966 Ed. Kawaste, RR nr. 1, Elora,
0111 M. Niinvee, Scarboro, Ont.,
0335 E. Petraska, Hamilton, Ont.,
1096 L. Vickops, London, Ont.,
1153 Mari-Liis Lenk, London, Ont.,
0165 V. Jõgi, Waterloo, Ont.,

Võitude kättesaamiseks saata võitja täielik aadress: Lembit Tõnnis, 53 Stanley St., London, Ont., N6C 1B2.

Jõekääru abistati

Jõekääru lastesuvekodu 30. aastapäeva puhul andis Anu Tamm avalikult üle mõne aasta eest korraldatud suusathoniga kogutud rahasumma tervishoiuvalitsuse nõudel vajalike võrkuste asetamiseks; kuna peosaali uksed olid halvas olukorras ega takistanud kärbeste sisse pääsemist.

Omal ajal olid lastevanemad väga aktiivsed Toronto loomaaia maa-alal suusathoni korraldamisega, millega koguti $800. Vahepealsed aastad kõrgete pangaprotsentidega tõstsid summa $1.108.5-le, mille üleandmisega lastesuvekodu taheti aidata ja mis kohe ka kasutamist leidis.

Palestiinlased lõpetagu sisemised vastuolud

TUNIS — Palestiina juhid pöördusid üleskutsega palestiinlaste poole, et nad lõpetaksid sisemised vastuolud ja organiseeriksid lepitava toimkonna, kes taastaks hea vahekorra Süüriaga. Palestiina Vabastamise Organisatsiooni keskkomitee avaldas kolm päeva peetud nõupidamiste järel kommünikee, lükates tagasi USA presidendi Ronald Reagani Kesk-Ida rahu plaani. Delegaadid ei puudutanud nõupidamisel Arafati juhipositsiooni küsimust ega praeguse PLO juhtkonna legaalset asendit.

Värskemad uudised loete „VABA EESTLASEST"

Inglased hoiatavad Argentiinat

LONDON — Argentiina sõjalennukid, aga ka kalalaevad on mitmel korral tunginud Falklandi saarte ümber asuvasse keelutsooni. Inglise minister ütles, et nad vastavad Argentiina piiririkkumistele, kui vaja sõjalise aktsiooniga, sest Inglismaa olevat otsustanud Falklandi saari kaitsta.

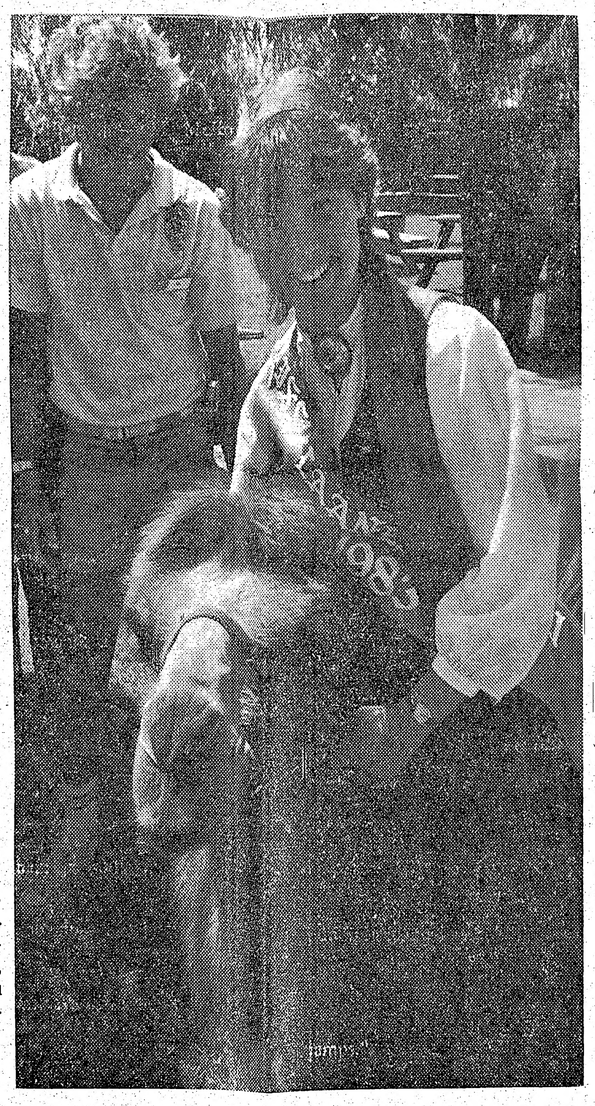

XVI Lääneranniku Eesti Päevadel oli oma Miss Läänerannik, kelleks oli Tiina Taagepera. Pildil Tiina Taagepera ratsutab Marine World'is kaheküüruga kaameli MILES seljas. Kogu Eesti päevade jooksul ei olnud sellist kümmet minutit, mil eestlased oleks kasutanud nii palju filmi ühe episoodi jäädvustamiseks. Peeter Vilmsi poolt tehtud seeriast on ülaltoodu meeleolu kõige paremini tabanud.

Foto: Peeter Vilms

Sahharov oma naise ohver

MOSKVA — N. Liidu kommunistlike noorte ajakirjas „Smena" (Noor Generatsioon) iseloomustati järjekordses halvustavas artiklis N. Liidu dissidenti Andrei Sahharovit, kui nõrgaiseloomulist meest, kelle võitlemine inimõiguste eest toimub tema teise vägivaldse abikaasa Jelena Bonneri „hoopide all".

Artikli eesmärk on märgatavalt Sahharovi nimele varju heita, kellele pärast läänemaailma smugeldatud hoiatuskirja pole keelatud laimu ega halvustamist. Sahharov ja tema abikaasa püüavad mõlemad saada meditsiinilist ravi N. Liidu Teaduste Akadeemia haiglas Moskvas, aga seda nõuet pole nõukogude ametivõimude poolt täidetud, samuti kui pole tuldud vastu neile välisviisa andmisel.

Artikkel iseloomustas Sahharovi abikaasat, kui ahnet vanade meeste tagaajajat

ja kirjeldas Sahharovit kui emotsionaalselt ebakindlat teadlast, kes polnud võimeline mõistma tõelist maailmapoliitikat.

Artiklis öeldakse, et Sahharov oli läänemaailma luureteenistuse intriigide ohver, kes pidevalt tema ümber võrku punuvad kasutades tema emotsionaalset ebakindlust.

ELEKTRIK

Sisseseaded, uuendused ja parandused elumajades või ettevõtetes.

Halling 762-9190

Litsents nr. E 1044

Floridas Port Charlotte'i lähedal

on ehitamisel 2 magamistoaga korterid (condominium)

Hind $39.000.— (US)

Projekt valmib mais 1984. Lähemaks informatsiooniks helistada õhtuti tel. 1-(416)-335-5991

Kappide laulupäev Suure-Jaanis

Suure-Jaanis tähistati Joosep Kapi 150. sünniaastapäeva kohalikus keskkoolis pidulike kontsertidega. 14. mail esinesid seal J. Kapi enese asutatud segakoor „Ilmatar", Suure-Jaani puhkpilliorkester koos paari Viljandi puhkpilliorkestriga. 20. mail peetud kontserdil osalesid „Estonia" lauljad ja mitmesugused muusikagrupid. Kappidele, Joosepile ja järglastele oli pühendatud 21. mail Suure-Jaani keskooli laulupäev.

Joosep Kapp sündis 12. mail 1833. a. Põltsamaa lähedal Rutikveres koolmeistri pojana. Pärast õpinguid Tartu kreiskoolis ja Valgas J. Cimze seminaris tuli ta 1853. a. Suure-Jaani köstri ja koolmeistri ametisse. Suure-Jaanis hakati tema peale õpetaja juures kaebama, et see päise päeva ajal käivat õpilastega järvel hullamas ja õpetavat neile halbu kombeid. J. Kapp oli Cimze seminarist kaasa toonud palju vabameelset vaimu ja „ennekuulmatud põrgulikud riistapuud" — uisud ja sõitnud nendega kirikumõisa järvel, suur poistekari kannul.

J. Kapi päevil muutus Suure-Jaani kihelkonnakool ka tähtsaks kooliõpetajate taimelavaks, kuna agar koolmeister laskis oma kasvandikel ka proovitunde anda.

Samuti täiendas ta tolleaegset kehva kooliõpikute osa oma 1878. a. ilmunud õpikuga „Geomeetria kihelkonna koolidele ja iseõpetuseks",

järgmisel aastal kasvatuslikke sihte taotleva raamtuga „Eesti ema".

Koolitöö kõrval leidis J. Kapp aega ka kohaliku muusikaelu edendamiseks. Tema asutatud 40-liikmeline meeskoor võttis osa I üldlaulupeost, tema eestvõttel asutati Suure-Jaani pasunakoor ja katsetati näitemängude ettekandmisega.

Kuid ta tegevus ulatus kaugemalegi. Kui 1870. a. moodustati Aleksandrikooli peakomitee, oli ka J. Kapp asutajate hulgas ja ainult ägedaks paisunud erakondlikud tülid sundisid teda sealt lahkuma.

Koos C. R. Jakobsoniga ja J. Adamsoniga asutas ta Viljandi Eesti Põllumeeste Seltsi, olles selle esimeseks presidendiks.

Ka oli ta Eesti Kirjameeste Seltsi liikmeks juba asutajaliikmest peale kuni tõsiste lahkhelide tekkimiseni seltsi juhtkonnas.

Pettudes eesti haritlaskonnas valitsevast üksmeelepuudusest tõmbus J. Kapp läinud sajandi 80-ndail aastail avalikust elust tagasi ja pühendas end 1887. a. asutatud Suure-Jaani laulu ja mänguseltsi „Ilmatari" tegevusele milline koor hakkas alates 1891. a. osa võtma üldlaulupidudest. Tema algatusel viidi laulupidude traditsioon ka Suure-Jaani.

Käesoleval aastal möödub Joosep Kapi poja Arthuri sünnist (28. veebr. 1878) 105 aastat ja tema poja Eugeni sünnist 75 aastat (26. mail 1908) ja A. Kapi vennapoja Villem Kapi sünnist 70 aastat (7. septembril 1913),

mis oligi põhjuseks, et Suure-Jaani keskoolide laulupäev oli pühendatud Kappidele.

Otsib oma juuri

Oma „juurte jälgedel" viibis Rootsis 43-aastane hollandi kooliõpetaja ja keemik Jüri Pino. Nagu eesnimi näitab on ta eesti verd. Tema ema oli nimelt eesti tantsitar Hermi Looring, kes iseseisvuse ajal koos rohkem tuntud õe Lilian Looringuga läks välismaailma angazhemente otsima.

Hermi Looring abiellus Hollandis ja sellest abielust sündis poeg Jüri. Hermi ise suri 1958. Õde Lilian, kes välismaalt tagasi pöördus ja okupatsiooni jalgu jäi, suri Tallinnas a. 1963., olles elu lõpuni töötanud tantsuõpetajana.

Jüri Pino võttis oma eesti päritolu tõsiselt.

Ta on muretsenud rohkesti eesti raamatuid, õppinud omal jõul raamatute ja grammatika abiga ära eesti keele, nii et ta seda nüüd lugeda saab

ja loodab, et ka kõnelema julgeb hakata, kui avaneb praktiseerimise võimalusi.

Eesti „juured" on tema suureks hobiks ja Stokholmis oli tal eriline rõõm kohata ema vanu sõpru, käia Eesti Majas, osta uusi eesti raamatuid jne., mida ta siis kodus Hook van Holandis uurima hakkab.

EPL/K.

Kuumus pehmendas raudteerööpad

STOKHOLM — Juuli keskel olid Rootsis ilmad nii kuumad, et Stokholmis oli vilus 34 kraadi Celsiuse järgi. Väiksemais järvedes tõusis ujumisvee temperatuur 25—26 kraadini. Stokholmi eeslinna Räcksta ja Vällingby vahel läksid raudteerööpad päikse käes nii kõveraks, et üks rong jooksis rööpaist välja, pannes kogu liikluse seisma. Rongiõnnetusi oli ka mujal Rootsis.

„Viikingite" uurimisreis peatus Vene piiril

STOKHOLM — Suure tähelepanu all viikingipaadi-reisi Rootsist Konstantinoopolisse alustanud teaduslik ekspeditsioon, milline nõukogude võimude poolt Poola-N. Liidu piiril peatati kui ebasoovitavad välismaalased, saabus nüüd tagasi. Nende originaalne viikingipaat „Krampmacken" jäi Poolasse ootama, et võibolla venelased pehmenevad ja siiski lubavad ekspeditsioonil sõuda läbi N. Liidu jõgede ja järvede süsteemi samal viisil, kui seda tegid kauged esivanemad ja Vene riigile aluse panijad.

N. Liidu endine siseminister koduarestis

Nikolai Stshelokov, endine N. Liidu siseminister, eemaldati oma kohalt kompartei keskkomitees „teenistusvea" tõttu. Hästi informeeritud allikad Moskvas teatavad, et ta arvatavasti satub lähemal ajal kohtu alla.

Stshelokov on 73 aastane ja ta olevat paigutatud kodusesse aresti. Teda süüdistatakse mh. et ta olevat lubanud miilitsal vastu võtta altkäemakse ja peale selle olevat ta süüdi korruptsioonis. Nimetatud süüdistuspunktid on nõukogude oludes tõsised ja nende eest võidakse määrata pikajaline vanglakaristus.

Moskvas aga kaldutakse arvama, et Stshelokovi suhtes esinevad teatud „pehmendavad asjaolud". Nimelt see, et tegemist siiski on suhteliselt kõrgel kohal olnud isikuga, ja et kaebealune on vana. Teisalt jälle öeldakse, et vanus antud juhul ei mängi mingit rolli, kuna N. Liidu tipp-positsioonidel olevad isikud kõik on raugaeas — mida Kremlis isegi peetakse täiesti normaalseks.

EPL